

CHOV OVIEC a KÔZ

Vydáva Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo pre priaznivcov chovu číslo 4 / 2016

www.zchok.sk

*Na Vianoce pokoj v duši,
šťastie ktoré nič neruší,
v novom roku veľa sily,
by ste zdraví dlho žili.*

Vysokokvalitné sušené mlieko pre jahňatá

Novilam W odporúčame pre:

- jahňatá určené do chovu
- výkrmové jahňatá
- kozlatá určené do chovu a výkrmové kozlatá

Vlastnosti Novilamu W sú:

- ľahko rozmiešateľné pri teplote napájania (40-45 stupňov)
- zabezpečuje vysoké denné prírastky
- obsahuje unikátne zloženie proti hnačkám

Novilam W

- prirodzené prírodné protilátky, probiotikum, vitamíny a minerály

Novilam W je:

- ľahko rozmiešateľné
- za konkurenčnú cenu

Ponúkame kompletný poradenský servis vo výžive jahniat a bahníc, vrátane rozborov krmív v akreditovanom laboratóriu, napočítanie krmnej dávky, široký sortiment minerálnych krmív a lizov.

Výrobca: Schils BV - Dr. Nolenslaan 121 - 6136 GM Sittard - The Netherlands

Distribútor:

Vysokokvalitné sušené mlieko pre jahňatá

- Vhodné pre adlibitné ako aj reštrikčné kŕmenie jahniat, bez akýchkoľvek dietetických problémov
- v rannom veku zabezpečuje jahňaťu optimálny prísun živín pre dobrý zdravotný stav a maximálne denné prírastky
- jahňa kŕmené Novilamom je bez hnačiek a dietetických problémov
- Jahňatá kŕmené Novilamom W sa budú cítiť v pohode

Novilam W môžeš kŕmiť jahňatám oveľa vyššie denné dávky ako iné mlieka pre jahňatá. z tohto dôvodu budú rýchlejšie rásť a budú oveľa zdravšie.

Zloženie:

oleje a tuky	23 %	dusikaté látky	23 %
vláknina	0,15 %	popol	8 %

Výrobca: Schils BV - Dr. Nolenslaan 121 - 6136 GM Sittard - The Netherlands

Distribútor:

Obsah

- 3** Príhovor
- 4** DEMETER 2016
- 5** Vyhodnotenie nákupných trhov plemenných baranov za rok 2016
- 9** DEMETER 2016
- 14** Cargill® - odbornosť
Purina® - kvalita a riešenia na mieste
- 15** Vyhodnotenie nákupných trhov plemenných capov za rok 2016
- 16** Vplyv nových genealogických línií baranov na úžitkovosť potomstva
- 18** Metodika pre výpočet plemenných hodnôt u potomkov po importovaných baranoch
- 23** „SLOVENSKÉ MITROVANIE“
vo Veľkých Teriakovciach – 5. ročník
- 26** Návšteva farmárov z Bosny na Slovensku
- 27** Aktuálny stav šľachtenia slovenskej dojenej ovce
- 38** Tlačová správa Vidiecka žena roka – Líderka 2016
- 39** Šampióni Národnej výstavy HZ - Agrokomplex 2016

Vážení chovatelia a priaznivci chovu oviec a kôz,

do rúk sa Vám dostáva koncoročné číslo časopisu Chov oviec a kôz. Počas celého roka sme sa Vám snažili prostredníctvom tohto časopisu priniesť informácie o dianí v prostredí chovu oviec a kôz. Snažili sme sa Vás informovať o hlavných aktivitách, ktoré Zväz pre Vás v priebehu roka pripravil. Tiež sme sa Vám snažili priblížiť niektoré podujatia, ktorých hlavnou úlohou je propagácia Vašej práce. Takže rok 2016 sa obsahom časopisu niesol najmä v duchu rozvíjania aktivít smerujúcich ku lepšiemu predaju produktov z chovu oviec a kôz.

Nosnou myšlienkou tohto čísla časopisu je informácia o začatí procesu uznávania nášho nového plemena- slovenská dojná ovca. Rok 2017 by mal byť rokom zavŕšenia viac ako dvadsať ročnej práce na procese tvorby nového plemena oviec.

Zväz chovateľov oviec a kôz predložil Ministerstvu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka žiadosť o uznanie nového národného plemena oviec s navrhovaným názvom „slovenská dojná ovca“. Od predstaviteľov ministerstva sme na túto žiadosť dostali pozitívnu odpoveď. Sme radi, že gesciu nad týmto procesom prevzal človek, s ktorým sa už roky v súvislosti s šľachtením a plemenitbou ako chovatelia stretávame- Ing. Štefan Ryba, PhD.- generálny riaditeľ Sekcie poľnohospodárstva. Sme presvedčení, že vďaka jeho vysoko odbornému prístupu bude tento proces uznávania mimoriadne dôstojný, tak ako si zaslúži dlhoročná šľachtiteľská a plemenárska práca chovateľov, ktorí sa zúčastňujú tvorby nového plemena. Za účelom uznávania nového plemena bola generálnym riaditeľom menovaná komisia v nasledovnom zložení:

- MPRV SR - Ing. Štefan Ryba, PhD.
- MPRV SR - Ing. Andrea Hrdá
- MPRV SR - Ing. Daniel Hrežík
- ŠVPS SR - MVDr. Vasil Černák
- NPPC- doc. RNDr. Milan Margetín, PhD.
- PS SR, š.p. - Ing. Kamil Šulko
- PI SR - Ing. Ján Turčan, PhD.
- ZCHOK - Ing. Igor Nemčok
- ZCHOK - Ing. Slavomír Reľovský
- ZCHOK - Ing. Július Šutý
- Za chovateľov SD- Ing. Ján Dvorjak

Viac o procese tvorby nového plemena si môžete prečítať od strany 27.

Na záver budem citovať slová z listu, ktorým pán generálny riaditeľ Štefan Ryba zvolával prvé zasadnutie uznávacej komisie na 13. 12. 2016-

„Zároveň Vám všetkým, ktorí ste do procesu schvaľovania zapojení, chceme zdôrazniť, aby ste tejto pocte venovali náležitú pozornosť. Schvaľovanie nového národného plemena hospodárskych zvierat je veľkou slávnosťou šľachtenia a plemenitby, ktoré sa často neopakuje.“

Ing. Slavomír Reľovský, riaditeľ ZCHOK.

Chov oviec a kôz - aktuálne informácie a údaje z PK pre chovateľov a priaznivcov chovu • ročník XXXVI, č. 4/2016 • **Vydáva:** Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo Banská Bystrica • **Šéfredaktor:** Ing. Slavomír Reľovský • **Redakčná rada:** Ing. Igor Nemčok, Prof. MVDr. Jozef Bireš, DrSc., Doc. RNDr. Milan Margetín, PhD. • **Adresa redakcie:** Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku- družstvo, Skuteckého 19, 974 01 Banská Bystrica, tel. 0905406284, e-mail zchok.relovsky@orangemail.sk, **Pre-press a tlač:** KURIÉR plus REKLAMA, tel./fax: 053/4414 058, Odborárov 49, 052 01 Spišská Nová Ves • Redakcia nezodpovedá za obsahovú a jazykovú správnosť príspevkov • **ISSN 1336-4715**

DEMETER 2016

Ing. Andrea Hrdá,

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Vážení chovatelia, bolo mi veľkou ctou a osobným potešením, že som Vás tento rok mohla osobne aj s kolegom Danielom Hrežikom, pozdraviť a osláviť tak ukončenie ovčiarskeho roka v krásnom prostredí Koliby Papradno.

V každej svojej prednáške a článku označujem ovčiarsky sektor, ako dlhodobu najstabilnejšiu. Reálne to tak už bohužiaľ nie je. Ťažké časy v živočíšnej výrobe neobišli ani ovčiarov. Za poklesom stavov pravdepodobne stojí aj dlhodobá nepriaznivá situácia s ovčím mäsom a na ňu vplývajúci neistý obchod so zahraničnými odberateľmi vrátane nepriaznivej ceny za ovčie a jahňacie mäso. Ako môžeme vidieť na grafe, vývoj počtu oviec od vstupu do EÚ dlhodobo stúpala, od roku 2012 však zaznamenávame mierny pokles (Graf č. 1).

Na konci septembra tohto roku sme mali v Centrálnej evidencii hospodárskych zvierat registrovaných **397 535 ks oviec**, čo je o 3000 ks menej oproti rovnakému obdobiu minulého roka. Predpokladám teda, že vývoj počtu stavov oviec bude mať pravdepodobne znova klesajúcu tendenciu.

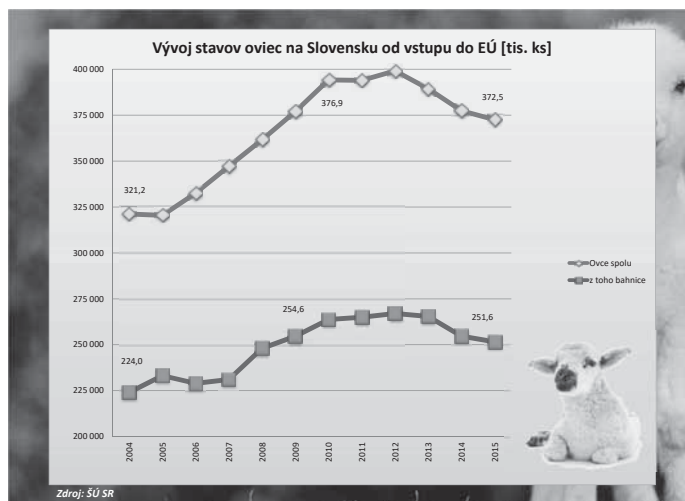
Všetko by to mohlo byť inak, ak by spotreba ovčieho mäsa na našom trhu stúpala. K situácii neprispieva ani nepriaznivá situácia na trhu s ovčou vlnou. Cena často krát nepokrýva ani náklady za ostrihanie. A aby toho nebolo málo, existenčným problémom sú komplikácie s personálom.

Naďalej však vyzdvihujem Váš sektor a dávam ho za príklad predovšetkým pre aktívnu participáciu chovateľov na propagácii ovčích produktov. Spoločne s predstaviteľmi Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku odvádzate mimoriadne kvalitnú prácu. Dôkazom toho je zvyšujúci sa záujem o výroby z ovčieho mlieka. V chove oviec predsa len zaznamenávame niekoľko podstatných pozitív. Od vstupu do EÚ zaznamenávame už druhý rok po sebe skvelú celkovú produkciu. Priemerná cena v roku 2015 za liter ovčieho mlieka na Slovensku dosiahla najlepšiu hodnotu od vstupu do EÚ. Verím, že rok 2016 túto cenu prekoná. Nechcem predbiehať. To ako to s tohtoročnou priemernou cenou bude, budeme s istotou vedieť až po uzavretí celého roka, nakoľko stále pribúdajú chovatelia s celoročnou produkciou. Mimoriadne ma teší, že cena za mlieko v tomto období dosahuje tiež zaujímavé hodnoty. Nemôžem zabudnúť spomenúť aj fakt, že k tomu všetkému stúpa aj dopyt po ovčom a kozom mlieku a produktoch z nich.

Tiež ma teší zlepšujúca sa situácia v chove kôz a rovnako aj zvýšený záujem o kozie produkty (Graf č. 2).

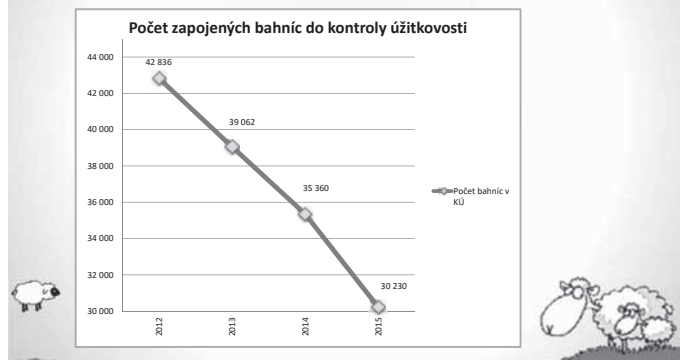
Chov kôz môžeme považovať za stabilné odvetvie živočíšnej výroby. Stav zvierat mierne stúpajú. Nie je to však porovnateľné, nakoľko v tomto odvetví i naďalej pretrvávajú drobnochov. Chovatelia s malým počtom zvierat, „umiestňujú“ svoju produkciu predovšetkým pre vlastnú potrebu.

Graf č.1

Kontrola úžitkovosti oviec a kôz

- Do KÚ reprodukčných ukazovateľov bolo v roku 2015 zapojených 30 230 ks bahníc (12 %)
- Do kontroly mliekovej úžitkovosti bolo v roku 2015 zapojených 13 376 ks bahníc (10,0 %)

Graf č.3

Čo Vám však vážení chovatelia musím zásadne vytknúť, je znižujúci sa záujem o kvalitné informácie a výkon kontroly úžitkovosti. Tento graf pod odstavcom poukazuje, ako rapídne klesá množstvo oviec zapojených do kontroly úžitkovosti. V roku 2015 bolo do KÚ zapojených len 12% bahníc, a do kontroly mliekovej úžitkovosti len 13 376 ks (Graf č. 3).

Osobne verím, že sa tento proces zastaví. Na našom rezortnom ministerstve budeme hľadať kroky, ako zvrátiť smer na stúpajúcu tendenciu.

Plánujeme niekoľko ďalších novín, o ktorých som Vás v krátkosti informovala na našom spoločnom stretnutí:

Zahrnutie plemien zošľachtenej valašky a cigája do agroenvironmentálneho – klimatického opatrenia Programu Rozvoja Vidieka 2014 – 2020 – Chov a udržanie ohrozených druhov zvierat. Aktuálne prebieha príprava II. modifikácie PRV. Prebiehajú neformálne diskusie, na ktorých voči zaradeniu týchto dvoch plemien neboli vznesené pripomienky. Plánujeme

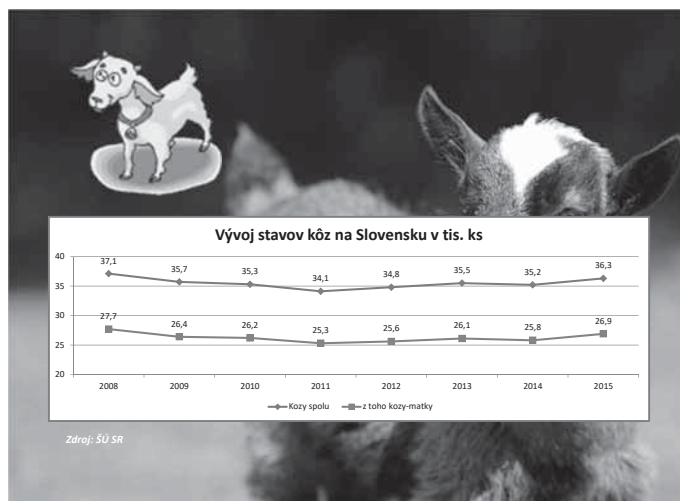
preto ich zaradenie už na budúci rok.

Čo Vás určite poteší najviac a bude to akýmsi „vianočným darčekom pre Vás“, bude poskytnutie mimoriadnej finančnej odplaty vybraným chovateľom oviec a kôz a to v nemalej výške. Aktuálne čakáme už len na potvrdenie rozpočtového opatrenia z Ministerstva financií SR.

Predstavitelia Zväzu chovateľov oviec a kôz adresovali požiadavku k uznaniu nového plemena – **slovenskej dojenej ovce**. Gesciu nad jej uznaním prevzal generálny riaditeľ sekcie poľnohospodárstva Ing. Štefan Ryba, PhD., ktorý zároveň vydal pokyn k príprave materiálov potrebných na jej uznanie. Tieto materiály sú už pripravené a v decembri 2016 postúpime kroky vedúce k uznaniu nášho nového národného plemena.

Na záver si dovoľím dodať, že živočíšnu výrobu opäť dokážeme postaviť na nohy len a len spoločnými silami. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR v poslednom období jasne dokazuje, že o to záujem má a myslí to vážne.

Graf č.2

Vyhodnotenie nákupných trhov plemenných baranov za rok 2016

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo zorganizoval v roku 2016 7 nákupných trhov na plemenné barany, na ktorých bolo celkom predvedených na hodnotenie 1101 ks plemenných baranov, z ktorých bolo zaradených do plemenitby 1085 ks (v triedach ER – 354 ks, EA – 496 ks, EB 190 ks, I. – 42 ks, II. – 3 ks), 16 ks baranov bolo vyradených. V porovnaní s rokom 2015, v ktorom bolo predvedených 1106 plemenných baranov, zaradených do plemenitby 1075 ks (v triedach ER – 379 ks, EA – 482 ks, EB 193 ks, I. – 20 ks, II. – 1 ks), vyradených 31 ks je to mierny nárast počtu zaradených (o 10 ks), mierne sa zlepšilo aj kvalitatívne zatriedenie. Napriek miernemu nárastu produkcie je situácia nespokojivá. V roku 2016 sa výrazne prejavil nedostatok plemenných baranov hlavne našich národných plemien cigája a zošľachtená valaška. Pod nízku produkciu, nižší záujem našich chovateľov o plemenných baranov sa výraznou mierou podpisuje aj nežiadúci import baranov zo zahraničia (hlavne z Českej republiky). Miesta, termíny a plemenná skladba hodnotených plemenných baranov v roku 2016 je uvedená v tabuľke č.1.

Okrem hodnotenia baranov na nákupných trhoch (na žiadosť chovateľov z veterinárnych resp. iných technických dôvodov) členovia Výberovej komisie vykonali aj hodnotenia baranov v chovoch u chovateľov Agramil Farm Mojš, Agrochov Liptov, PD Sebedín Bečov, PD Odorín, Granelam, a. s., Ostrov, Polvito, s. r. o. Lehota pod Vtáčnikom. Počty a kvalitatívne zatriedenie hodnotených plemenných baranov podľa

Vyhodnotenie NT na plemenných baranov v roku 2016 podľa plemien.

Plemeno	Počet prihl.	Počet predv.	Počet zaradených do triedy					Počet vyrad.	Počet zarad.
			ER	EA	EB	I	II		
askánske merino	2	1	1	0	0	0	0	0	1
berrichone du cher	35	20	8	7	4	1	0	0	20
cigája	217	205	79	97	20	6	0	3	202
charollaise	29	28	8	10	8	2	0	0	28
ile de france	65	62	16	19	23	2	0	2	60
lacaune	290	250	73	105	47	19	3	3	247
merino	4	4	1	2	1	0	0	0	4
nemecká čiernohlavá	3	2	1	1	0	0	0	0	2
oxford down	5	4	0	2	2	0	0	0	4
romney marsh	10	10	0	2	7	0	0	1	9
slovenská dojná ovca	259	248	92	113	35	4	0	4	244
suffolk	52	44	12	14	11	5	0	2	42
valaška	2	2	1	1	0	0	0	0	2
východofrízske	15	15	3	8	2	2	0	0	15
zošľachtená valaška	220	206	59	115	30	1	0	1	205
Spolu	1208	1101	354	496	190	42	3	16	1085

miesta konania trhu (vrátane baranov hodnotených v chovoch) a podľa plemien sú uvedené v prílohách 1 a 2.

Ako vidíme v prílohe 1, „najsilnejšie“ nákupné trhy sa konali na tržnici PD Liptovské Revúce, zvyšuje sa aj počet predvádzaných plemenných baranov na mäsové plemená (v minulosti tržnica SS Group, s. r. o., Pleš, v roku 2016 nová tržnica Masarykov Dvor Pstruša). Výrazne klesol počet baranov na tržnici AT Tatry Spišská Belá.

V prílohe 2 je uvedená plemenná skladba predvedených plemenných baranov. Z tabuľky

vidíme, že sa začínajú vyrovnávať počty plemenných baranov národných plemien cigája a zošľachtená valaška (mierny pokles) a počty baranov importovaného plemena lacaune a našej syntetickej populácie „slovenská dojná ovca“ (mierny nárast). Aj tieto fakty dávajú určitý obraz o smerovaní chovu oviec na Slovensku.

Pre úplnosť v 3,4,5,6,7,8,9 uvádzame prehľad o počte hodnotených baranov podľa miesta konania nákupného trhu a jednotlivých chovateľov.

Na záver, v nasledujúcej tabuľke je uvedený plán nákupných trhov baranov pre rok 2017.

Tabuľka č.1:

Dátum konania	Miesto konania nákupného trhu	Prihlásené plemená
11.5.2016	NPPC VÚŽV, ÚH Trenčianska Teplá, okres Trenčín T 40428 *	ZV, C, LC, syntetická populácia SDO
18.5.2016	MASARYKOV DVOR, Pstruša 339, okres Detva T 31473 *	M, AM, IF, BE, SF, CH, RM, LC, synt. populácia SDO
15.6.2016	PD Liptovské Revúce, okres Ružomberok T 31255 *	C, NC, LC, syntetická populácia SDO
17.6.2016	M. Angelovičová - SHR, Lipany, farma Kamenica, okres Sabinov T 10817 *	C, VF, SF, NC, syntetická populácia SDO
22.6.2016	AT- Tatry spol. s.r.o., Spišská Belá- Podhorany, okres Kežmarok T 10649 *	ZV, V, syntetická populácia SDO
29.6.2016	PD Liptovské Revúce, okres Ružomberok T 31255 *	ZV, V, CH, syntetická populácia SDO
10.8.2016	PD Liptovské Revúce, okres Ružomberok T 31255 *	LC, VF do 1 roku veku

* číslo tržnice v CEHZ

Plán nákupných trhov plemenných baranov v roku 2017.

Dátum konania	Miesto konania nákupného trhu	Prihlásené plemená
10.5.2017	NPPC VÚŽV, ÚH Trenčianska Teplá, okres Trenčín T 40428 *	ZV, C, LC, syntetická populácia SDO
17.5.2017	MASARYKOV DVOR, Pstruša 339, okres Detva T 31473 *	M, AM, IF, BE, SF, CH, RM, LC, synt. populácia SDO
14.6.2017	PD Liptovské Revúce, okres Ružomberok T 31255 *	C, NC, LC, syntetická populácia SDO
16.6.2017	M. Angelovičová - SHR, Lipany, farma Kamenica, okres Sabinov T 10817 *	C, VF, SF, NC, syntetická populácia SDO
21.6.2017	PD Liptovské Revúce, okres Ružomberok T 31255 *	ZV, V, CH, syntetická populácia SDO
28.6.2017	AT- Tatry spol. s.r.o., Spišská Belá- Podhorany, okres Kežmarok T 10649 *	ZV, V, syntetická populácia SDO
9.8.2017	PD Liptovské Revúce, okres Ružomberok T 31255 *	LC, VF do 1 roku veku

Vyhodnotenie nádkupného trhu.

Miesto NT: Masarykov dvor, Pstruša							Dátum NT: 18.05.16				
Identifikácia stáda	Počet prihl.	Počet predv.	Počet zaradených do				Celkom zarad.	Počet vyrad.	ER/zar. [%]		
			ER	EA	EB	I				II	
403 371 039 VPP SPU,s.r.o.,Kolíňany-Žirany	17	16	5	3	6	2	0	16	0	31.25	
403 371 200 VPP SPU,s.r.o.,Kolíňany-Žirany	1	1	1	0	0	0	0	1	0	100.00	
603 713 968 Pavol Demeter-Jasenie	3	3	2	1	0	0	0	3	0	66.67	
603 821 964 SHR Ing.Ján Bruonč,P. Polhora	5	3	2	1	0	0	0	3	0	66.67	
604 704 102 AGROSEV, s.r.o. Detva	18	18	9	7	0	0	0	16	2	56.25	
604 704 103 AGROSEV, s.r.o. Detva	3	2	1	1	0	0	0	2	0	50.00	
606 041 003 ISOKMAN-trading s.r.o.	1	1	1	0	0	0	0	1	0	100.00	
606 041 004 ISOKMAN-trading s.r.o.	8	8	4	4	0	0	0	8	0	50.00	
606 708 201 Ing.Šándor J. Agrofarma Pleš	25	25	7	10	6	0	0	23	2	30.43	
606 708 202 Ing.Šándor J.-Agrofarma Šándor	24	17	1	6	6	3	0	16	1	6.25	
607 009 001 Golčiter Ľubomír	10	10	0	2	7	0	0	9	1	0.00	
607 823 905 Vetagro - Antalík	2	1	1	0	0	0	0	1	0	100.00	
609 023 041 Štefan Csank SHR	29	28	8	10	8	2	0	28	0	28.57	
609 301 009 Pavel Gonda SHR	6	6	0	2	4	0	0	6	0	0.00	
609 701 042 KELO A SYNOVIA s.r.o.	21	18	0	2	11	4	1	18	0	0.00	
609 701 043 KELO A SYNOVIA s.r.o.	35	20	8	7	4	1	0	20	0	40.00	
609 701 044 KELO A SYNOVIA s.r.o.	23	21	4	6	11	0	0	21	0	19.05	
609 702 101 Borbás Peter SHR	17	16	9	6	0	0	0	15	1	60.00	
806 098 005 AGRODRUŽSTVO TURŇA	4	4	1	2	1	0	0	4	0	25.00	
806 098 306 AGRODRUŽSTVO TURŇA	3	3	0	0	1	2	0	3	0	0.00	
Celkom za NT 18.05.16											

Vyhodnotenie nádkupného trhu.

Miesto NT: M. Angelovičová- SHR, Lipany										Dátum NT: 17. 06. 16			
Identifikácia stáda	Počet prihl.	Počet predv.	Počet zaradených do						Celkom zarad.	Počet vyrad.	ER/zar. [%]		
			ER	EA	EB	I	II						
701 563 016 AGRO RASLAVICE,s.r.o. Lopúchov	21	21	4	14	2	0	0	20	1	20.00			
701 932 004 Ing. Ján Brudňák, Koprivnica	3	3	3	0	0	0	0	3	0	100.00			
701 932 010 Ing. Brudňák Koprivnica	4	4	1	3	0	0	0	4	0	25.00			
701 932 011 Ing. Brudňák Koprivnica	2	2	1	1	0	0	0	2	0	50.00			
707 304 050 AGRO-LENT s.r.o., Malý Šariš	27	26	13	10	3	0	0	26	0	50.00			
707 580 305 PD Tulčík - Demjata	21	21	8	13	0	0	0	21	0	38.10			
708 221 011 SHR Ing. Peter Angelovič	2	2	0	1	1	0	0	2	0	0.00			
708 517 051 PD Jarovnice - Hermanovce	4	4	1	3	0	0	0	4	0	25.00			
708 517 053 PD Jarovnice - Hermanovce	8	8	4	4	0	0	0	8	0	50.00			
708 517 309 PD Jarovnice - Uz.Peklany	15	15	6	9	0	0	0	15	0	40.00			
708 719 002 AGRO-Torysa	10	10	3	3	4	0	0	10	0	30.00			
708 723 007 Fiam Agro Services sro Dačov	11	11	3	4	3	1	0	11	0	27.27			
712 022 004 Martin Eliaš, Kračúnovce	4	4	1	3	0	0	0	4	0	25.00			
713 505 096 Agrodrúžstvo Bystré Hermanovce	7	7	4	2	1	0	0	7	0	57.14			
713 505 361 Agrodrúžstvo Bystré Hermanovce	14	14	8	5	1	0	0	14	0	57.14			
810 522 080 PD Odorin - Poráč	12	12	3	7	2	0	0	12	0	25.00			
Celkom za NT 17. 06. 16	165	164	63	82	17	1	0	163	1	38.65			

Vyhodnotenie nákupných trhov na plemenných baranov v roku 2016.

Dátum NT	Miesto NT	Počet prihl.	Počet predv.	Počet zaradených do					Počet vyradených baranov	Počet zaradených do plemenitby
				ER	EA	EB	I	II		
11.05.2016	CVŽV ÚH - Trenčianska Teplá	65	61	26	31	2	0	0	2	59
18.05.2016	Masarykov dvor, Pstruša	253	221	64	70	65	14	1	7	214
15.06.2016	PD Liptovské Revúce	247	232	73	109	37	10	0	3	229
17.06.2016	M.Angelovičová- SHR, Lipany	165	164	63	82	17	1	0	1	163
22.06.2016	AT-Tatry spol.s.r.o., Spiš.Belá	68	66	25	29	11	1	0	0	66
29.06.2016	PD Liptovské Revúce	250	230	66	127	33	1	0	3	227
10.08.2016	PD Liptovské Revúce	138	109	36	44	20	7	2	0	109
15.08.2016	Granelam a.s.	2	2	1	1	0	0	0	0	2
13.09.2016	Polvito, Lehota p. Vtáčnikom	20	16	0	3	5	8	0	0	16
Celkom		1208	1101	354	496	190	42	3	16	1085

Vyhodnotenie nákupného trhu.

Miesto NT: PD Liptovské Revúce									Dátum NT: 15.06.16	
Identifikácia stáda	Počet prihl.	Počet predv.	Počet zaradených do					Celkom zarad.	Počet vyrad.	ER/zar. [%]
			ER	EA	EB	I	II			
302 504 085 Agrofarma sro, Červ.Kameň	41	39	4	26	7	1	0	38	1	10.53
302 504 086 Agrofarma s.r.o. Červený Kameň	16	15	0	5	9	1	0	15	0	0.00
302 504 087 Agrofarma s.r.o. Červený Kameň	36	35	9	19	6	1	0	35	0	25.71
402 587 135 PD Žemberovce	34	32	26	6	0	0	0	32	0	81.25
506 502 355 PD Belá - Dulice	13	13	7	5	0	1	0	13	0	53.85
506 525 040 PD Sklabiňa - Záborie	19	19	12	7	0	0	0	19	0	63.16
506 525 044 PD Sklabiňa-Záborie	11	11	3	7	1	0	0	11	0	27.27
506 839 905 SZCH Valča, Bernát Peter Ing.	4	4	1	2	1	0	0	4	0	25.00
506 839 906 SZCH Valča, Martin Šimek	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0.00
506 839 907 SZCH Valča, Misár Ján	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0.00
506 839 908 SZCH Valča,Mgr.Saliniová Lenka	3	2	1	1	0	0	0	2	0	50.00
509 519 039 PD Mošovce - Socovce	12	12	9	3	0	0	0	12	0	75.00
601 534 001 PD Sebedín - Bečov	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0.00
604 509 548 RD Látky	22	20	0	14	4	2	0	20	0	0.00
609 601 111 Ovini	16	14	1	8	5	0	0	14	0	7.14
611 515 064 PD Očová	12	11	0	3	4	4	0	11	0	0.00
Celkom za NT 15.06.16	248	229	73	108	37	10	0	228	1	32.02

Vyhodnotenie nákupného trhu.

Miesto NT: CVŽV ÚH - Trenčianska Teplá										Dátum NT: 11.05.16	
Identifikácia stáda	Počet prihl.	Počet predv.	Počet zaradených do				Celkom zarad.	Počet vyrad.	ER/zar. [%]		
			ER	EA	EB	II					
309 481 002	11	9	4	5	0	0	9	0	44.44		
NPPC ÚH Trenčianska Teplá											
309 481 003	30	30	15	12	1	0	28	2	53.57		
NPPC ÚH Trenčianska Teplá											
309 481 004	2	2	0	2	0	0	2	0	0.00		
NPPC ÚH Trenčianska Teplá											
309 481 005	2	2	0	1	1	0	2	0	0.00		
NPPC ÚH Trenčianska Teplá											
309 481 006	20	18	7	11	0	0	18	0	38.89		
NPPC ÚH Trenčianska Teplá											
Celkom za NT 11.05.16	65	61	26	31	2	0	59	2	44.07		

Vyhodnotenie nákupného trhu.

Miesto NT: PD Liptovské Revúce										Dátum NT: 10. 08. 16	
Identifikácia stáda	Počet prihl.	Počet predv.	Počet zaradených do				Celkom zarad.	Počet vyrad.	ER/zar. [%]		
			ER	EA	EB	II					
505 719 053	1	1	1	0	0	0	1	0	100.00		
AGROCHOV LIPTOV s.r.o.											
506 839 903	2	2	0	1	1	0	2	0	0.00		
SZCH Valča, Bernát Peter Ing.											
506 839 905	10	10	8	2	0	0	10	0	80.00		
SZCH Valča, Bernát Peter Ing.											
506 839 906	11	11	3	7	1	0	11	0	27.27		
SZCH Valča, Martin Šimek											
506 839 908	9	9	1	4	4	0	9	0	11.11		
SZCH Valča, Mgr. Saliniová Lenka											
601 022 971	12	12	3	9	0	0	12	0	25.00		
Ing. Igor Nemčok											
603 019 969	5	5	0	2	1	2	5	0	0.00		
Kučera Peter - Valaská											
603 713 968	10	9	1	7	1	0	9	0	11.11		
Pavol Demeter-Jasenie											
603 805 946	9	6	6	0	0	0	6	0	100.00		
SHR Vlastimil Majer, Bystrá 4											
609 701 042	10	9	0	1	3	3	9	0	0.00		
KELO A SYNOVIA s.r.o.											
613 017 001	1	1	1	0	0	0	1	0	100.00		
Pavol Rajchman											
701 932 004	3	3	3	0	0	0	3	0	100.00		
Ing. Ján Brudňák, Koprivnica											
701 932 011	1	1	0	1	0	0	1	0	0.00		
Ing. Brudňák Koprivnica											
707 131 007	24	0	0	0	0	0	0	0	0.00		
Nemcovce											
708 719 002	20	20	1	8	9	2	20	0	5.00		
AGRO-Torysa											
711 114 001	10	10	8	2	0	0	10	0	80.00		
Ján Fečko, Kolbovce											
Celkom za NT 10.08.16	138	109	36	44	20	7	109	0	33.03		

Vyhodnotenie nákupného trhu.

Miesto NT: AT-Tatry spol.s.r.o., Špiš.Belá										Dátum NT: 22. 06. 16	
Identifikácia stáda	Počet prihl.	Počet predv.	Počet zaradených do				Celkom zarad.	Počet vyrad.	ER/zar. [%]		
			ER	EA	EB	II					
703 008 369	11	11	6	4	1	0	11	0	54.55		
NOFA-Ing.N.Fassinger VRBOV											
703 008 377	1	1	0	1	0	0	1	0	0.00		
NOFA-Ing.Norbert Fassinger											
704 521 081	13	13	2	8	3	0	13	0	15.38		
PD Olšavica - Brutovce											
710 520 092	4	4	0	1	3	0	4	0	0.00		
RD MAJDAN, Litmanová											
801 506 226	7	7	1	4	1	1	7	0	14.29		
PD Kluknava - Hrišovce											
810 706 368	28	26	14	11	1	0	26	0	53.85		
Agrourbár s.r.o., Hrabušice											
810 719 905	4	4	2	0	2	0	4	0	50.00		
SHR Vincent Mikolaj											
Celkom za NT 22.06.16	68	66	25	29	11	1	66	0	37.88		

Miesto NT: PD Liptovské Revúce										Dátum NT: 29. 06. 16	
Identifikácia stáda	Počet prihl.	Počet predv.	Počet zaradených do				Celkom zarad.	Počet vyrad.	ER/zar. [%]		
			ER	EA	EB	II					
501 508 074	20	20	9	7	4	0	20	0	45.00		
PD Predmier - Súľov											
502 512 090	13	13	2	9	2	0	13	0	15.38		
RD Ošadnica											
505 519 020	16	14	5	5	4	0	14	0	35.71		
PD Liptovské Hole Kvačany											
505 530 018	13	13	6	7	0	0	13	0	46.15		
AGRIA Liptovský Ondrej, a.s.											
505 549 530	12	11	1	5	5	0	11	0	9.09		
PD Važec											
505 700 001	42	38	16	19	2	0	37	1	43.24		
Agro-Racio s.r.o.											
505 803 356	12	12	10	1	1	0	12	0	83.33		
Agro farma Baranec, s.r.o.											
508 512 023	34	32	3	28	1	0	32	0	9.38		
PD Liptovské Revúce											
509 708 041	19	16	4	10	1	0	15	1	26.67		
AGROTRADE GROUP s.r.o. Turček											
511 012 006	1	0	0	0	0	0	0	0	0.00		
Lesy Zliechov s.r.o., Zástranie											
511 012 007	24	21	3	11	5	1	20	1	15.00		
Lesy Zliechov s.r.o., Zástranie											
511 130 003	5	4	0	2	2	0	4	0	0.00		
Agramil - FARM, s.r.o.											
609 546 056	14	12	2	7	3	0	12	0	16.67		
RD Klenovec											
609 546 593	25	24	5	16	3	0	24	0	20.83		
RD Klenovec											
Celkom za NT 29.06.16	250	230	66	127	33	1	227	3	29.07		

DEMETER 2016

Tak ako každý rok, sme si aj v roku 2016 pripomenuli sviatok sv. Demetera, ktorý je pre chovateľov oviec symbolickým záverom pastevného obdobia oviec s produkciou mlieka a zároveň návratom pastierov, valachov a bačov po takmer sedemmesačnom odlúčení a ťažkej práci do dedín medzi svojich blízkych.

Ing. Július Šutý
ZCHOK

Pre pastierov deň sv. Demetra bol veľkým sviatkom valašských osláv, pri ktorom v slávnostnom oblečení za doprovodu valašských hudobných nástrojov, najmä gájd, v kostoloch obetovali syr a oštiepky, čím chceli poďakovať pánovi za úrodu, produkciu a zdravie. V tento deň bolo zároveň urobené aj vyúčtovanie, tak ako sa spieva v známej piesni „Už je Mitra, aj po Mitre, už valachom v hlavách svitne“ a vyplatenie pastierov za prácu počas leta valašskými gazdami – majiteľmi oviec.

V zmysle tradície, ktorú Zväz chovateľov oviec a kôz dodržiava, sme pre chovateľov oviec a kôz pripravili slávnostné ukončenie ovčiarskej sezóny, podujatie DEMETER. Tohtoročný slávnostný záver sezóny sa konal v priestoroch Koliby Papradno, ktorá je pýchou našej členky a chovateľky pani Anny Beníkovej.

Vďaka ústretovosti zástupcov nášho rezortného ministerstva, Pôdohospodárskej platobnej agentúry a Štátnej veterinárnej správy sa

nám podarilo pripraviť pre členov mimoriadne zaujímavý program.

Otvorenie mal už tradične na starosti predseda predstavenstva ZCHOK Ing. Igor Nemčok.

Ocenení chovatelia.

Chovatelia so záujmom počúvajú pani riaditeľku Ing. Andreu Hrdú.

Ako druhá v poradí vystúpila riaditeľka odboru živočíšnej výroby Ing. Andrea Hrdá. Jej vystúpenie uvádzame v samostatnom príspevku v tomto čísle časopisu. Veľkú pozornosť upútal generálny riaditeľ PPA Ing. Juraj Kozuch. Jeho vystúpenie nasledovali zvedavé otázky chova-

teľov, ktoré im hneď aj zodpovedal. Nemenej pútavé bolo aj vystúpenie ústredného riaditeľa ŠVPS SR prof. Jozefa Bíreša.

Na podujatí sme okrem vzácných hostí, ktorí vystupovali privítali aj riaditeľa PS SR Ing. Petra Görözdího, riaditeľa PISR Ing. Iva-

na Richtera, riaditeľa VÚŽV Ing. Jaroslava Slámečku, predstaviteľov SCHOK ČR pod vedením predsedu Ing. Víta Mareša.

Veľmi nás potešila účasť našich členov-chovateľov oviec a kôz, ktorí napriek väčšej vzdialenosti prišli z celého Slovenska.

TOP 2015 - Kozy

Por.	Názov chovu	Plemeno	Počet pripustených kôz	Percento plodnosti na okotenú kozu	Počet kôz v KÚ mlieka	Produkcia mlieka [kg]	Výsledný index	Štatút chovu
1	Farma Noe, Dolné Janíky	AN	8	325,0	5	1371,0	4455,8	ŠCH
2	Rudolf Jonáš, Topoľčany	BK	5	200,0	4	1161,3	2322,6	ŠCH
3	Farma Jašov Vrch, Klokoč	AN	11	236,4	9	877,2	2073,7	ŠCH
4	Ing. Daniela Struckelová CSc., Zemplínska Teplica	BK	7	233,3	4	819,9	1912,8	ŠCH
5	Molčanová A, Selce 7,	BK	6	183,3	5	985,8	1807,0	ŠCH
6	KOZÍ FARMA KOZINKA, Veľký Blh	AN	13	230,8	10	676,0	1560,3	ŠCH
7	Združenie agropodnikateľov, Dvory nad Žitavou	HK	38	210,3	25	698,0	1467,9	ŠCH
8	Ing. M. MULÁRČIKOVÁ-HELPEC, Prešov	BK	14	185,7	12	676,4	1256,0	ŠCH
9	PD Mestečko - Dubková	BK	80	160,7	61	505,2	811,8	ŠCH
10	ABEL PLUS s.r.o., Podvysoká	BK	752	148,3	412	511,1	758,0	ŠCH

TOP 2015 - plemeno cigája

Por.	Názov chovu	Identifikácia stáda	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2015	Počet bahnic v PK k 01.01.2015
1	PD Žemberovce	402 587 135	134,8	151,9	204,8	35	917
2	AGRO-LENT s.r.o. M.Šariš, Prešov	707 304 050	131,8	136,6	180,1	24	344
3	Agrodružstvo Bystré	713 505 096	139,0	144,1	200,3	6	180
4	PD SEKČOV Tulčík	707 580 305	135,3	135,3	183,1	17	407
5	PD Mošovce	509 519 039	141,0	163,3	230,3	11	183
6	Agrofarma spol. s.r.o., Červený Kameň	302 504 086	144,4	158,9	229,5	18	188
7	PD so sídl.v Jarovniciach, Uz. Pekľany	708 517 309	137,7	142,2	195,8	16	482
8	OVINI, s.r.o., Banská Bystrica	609 601 111	134,7	91,4	123,2	15	264
9	AGRO RASLAVICE, s.r.o.	701 563 016	137,0	132,1	181,0	21	369
10	PD so sídl.v Jarovniciach, Hermanovce	708 517 053	145,0	144,5	209,5	12	457
11	I.DRUŽSTEVNÁ a.s., Dačov Lom	610 510 089	133,7	76,4	102,1	13	242

TOP 2015 - mliekové plemená oviec

Por.	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2015	Počet bahnic v PK k 01.01.2015
1	AGROSEV, spol. s r.o., Detva	604 704 102	LC	164,8	200,8	331,0	10	67
2	NPPC VÚŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 481 006	LC	153,7	174,5	268,3	21	74
4	PD Belá - Dulice	506 502 355	LC	162,5	244,4	397,1	13	319
5	AGRO-Torysa, s.r.o., Torysa	708 719 002	LC	146,9	187,3	275,1	11	82
6	KEĽO A SYNOVIA, s.r.o., Veľ. Teriakovce	609 701 042	LC	149,3	265,5	396,4	7	156
7	Agrofarma spol. sro, Červený Kameň	302 504 088	LC	131,4	185,6	243,9	58	596

TOP 2015 - mäsové plemená oviec

Por.	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Priemerný korigovaný denný prírastok [g]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2015	Počet bahnic v PK k 01.01.2015
1	Borbás Peter - SHR, Rimavské Janovce	609 702 101	SF	180,8	378,6	684,5	25	79
2	Golčiter Ľubomír, Kalinovo	607 009 001	RM	161,1	339,4	546,8	6	61
3	KEĽO A SYNOVIA, s.r.o., Veľ. Teriakovce	609 701 044	IF	172,9	322,6	557,8	22	147
5	Ing.Šándor Július, Pleš	606 708 201	IF	192,6	268,7	517,5	29	175
6	AGRODRUŽSTVO TURŇA, Turňa nad Bodvou	806 098 005	M	173,4	245,4	425,5	7	100
7	Ing.Šándor Július, Pleš	606 708 202	SF	200,0	271,1	542,2	21	102
9	KEĽO A SYNOVIA, s.r.o., Veľ. Teriakovce	609 701 043	BE	145,5	230,3	335,1	12	143

Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2015	Index podielu triedy ER	Výsledný index	Štatút chovu
0,038	31	35	0,886	6,922	ŠCH
0,070	13	24	0,542	6,805	ŠCH
0,033	6	6	1,000	6,677	ŠCH
0,042	9	17	0,529	4,049	ŠCH
0,060	3	11	0,273	3,775	ŠCH
0,096	3	18	0,167	3,662	ŠCH
0,033	7	16	0,438	2,843	ŠCH
0,057	5	16	0,313	2,187	ŠCH
0,057	3	22	0,136	1,405	ŠCH
0,026	2	12	0,167	0,917	ŠCH
0,054	1	14	0,071	0,392	ŠCH

Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2015	Index podielu triedy ER	Výsledný index	Štatút chovu
0,149	5	10	0,500	24,700	ŠCH
0,284	5	21	0,238	18,125	ŠCH
0,041	10	16	0,625	10,115	ŠCH
0,134	3	13	0,231	8,517	ŠCH
0,045	1	7	0,143	2,541	ŠCH
0,097	5	59	0,085	2,012	ŠCH

Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2015	Index podielu triedy ER	Výsledný index	Štatút chovu
0,316	10	27	0,370	80,227	ŠCH
0,098	3	6	0,500	26,892	ŠCH
0,150	7	22	0,318	26,562	ŠCH
0,166	6	30	0,200	17,151	ŠCH
0,070	3	7	0,429	12,765	ŠCH
0,206	2	21	0,095	10,631	ŠCH
0,084	3	12	0,250	7,030	ŠCH

Pravidlá súťaže TOP organizovanej Zväzom chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo pri príležitosti osláv ukončenia ovčiarkej sezóny DEMETER.

1. Do súťaže sú zaradené len šľachtiteľské a šľachtiteľsko-experimentálne chovy
2. Vyhodnocujú sa stáda podľa menovky chovov v databáze ÚPZ Žilina, t.j. chovateľ, ktorý má evidovaných viac stád, je zaradený do súťaže s každým stádom samostatne
3. Minimálna početnosť bahníc v stáde je 50 ks zapísaných do PK k 1.1. sledovaného roku ako žijúce.
4. Sledované ukazovatele: % plodnosti na obahnenú bahnicu, produkcia mlieka (resp. korigovaný denný prírastok – u mäsových plemien), počet baranov predvedených, zaradených a zaradených v triede ER
5. Pre zaradenie do súťaže musí byť produkcia stáda minimálne jeden baran zaradený do plemenitby a minimálne jeden baran zaradený do plemenitby s výslednou triedou ER
6. U kôz je podmienkou minimálny počet 3 kozy zaradené v KMÚ v sledovanom roku a štatút ŠCH

Pravidlá súťaže boli stanovené na základe podnetov od chovateľov a chovateľmi boli aj schválené.

Súčasťou oficiálneho ukončenia ovčiarkej sezóny DEMETER je aj vyhodnotenie súťaže o najlepších chovateľov oviec a kôz. Tak ako v predošlých rokoch sa vyhodnotenie TOP tešilo veľkému záujmu chovateľov. V kategórii chovatelia oviec sa súťažou zvlášť pre národné plemená zošľachtená valaška, cigája, mäsové plemená, mliekové plemená, syntetická populácia „slovenská dojná ovca“ a celkový víťaz kategórie oviec. Chovatelia mliekových plemien kôz sú vyhodnocovaní spolu, vzhľadom na

Vystúpenie prof. Bireša.

malý počet chovateľov aj zvierat. V ďalej uvedených tabuľkách sú uvedení všetci chovatelia daných kategórií, ktorí splnili podmienky pre zaradenie do súťaže. Ten kto sleduje výsledky súťaže viac rokov, iste si všimol, že na prvých miestach sa chovatelia každý rok väčšinou menia, nie je to stereotypné. To je dobré. Je potešujúce, že každoročne mierne stúpa počet chovateľov špecializovaných mliekových a mäsových plemien oviec, mliekových plemien kôz, ale určite nás neteší, že výrazne klesá počet chovateľov našich národných plemien oviec zošľachtená valaška a cigája. V tomto príspevku dôvody nebudem rozoberať. Súťaž TOP sa riadi pravidlami, ktoré boli prepracované, konzultované a schválené chovateľmi v roku 2012. Nič nie je dokonalé, preto Vás chcem aj touto cestou požiadať, ak máte dobre myšlienky na „vynovenie“ týchto pravidiel, ozvite sa nám telefonicky alebo elektronicky. Súčasná pravidlá sú uvedené nižšie. Na záver chcem ešte raz popriať všetkým víťazom TOP 2015 veľa ďalších chovateľských úspechov.

V dnešnej dobe sviatok sv. Demetra musíme chápať nie ako konštatovanie chovateľských úspechov a neúspechov, ale v prvom rade ako výzvu, povolanie nás všetkých túto tradíciu ďalej rozvíjať, hlbšie ju spoznávať a prežívať.

TOP 2015 - syntetická populácia "slovenská dojná ovca".

Por.	Názov chovu	Identifikácia stáda	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Produkcia mlieka [kg]
1	NPPC VÚŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 481 003	147,7	156,2
2	PD Sklabiňa	506 525 040	156,7	163,4
3	ISOKMAN-trading s.r.o., Filákov	606 041 004	148,3	160,6
4	NPPC VÚŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 481 002	162,9	150,8
5	PD Predmier-Súľov	501 508 074	146,8	173,3
6	Agro - Racio s.r.o., Liptovský Mikuláš	505 700 001	141,6	193,2
7	Lesy Zliechov, s.r.o., Krásno nad Kysucou	511 012 007	138,6	177,8
8	Agrodružstvo Bystré	713 505 361	147,3	180,8
9	PD Odorín	810 522 080	119,8	83,4
10	Agrofarma spol. s.r.o, Červený Kameň	302 504 087	133,8	165,9

TOP 2015 - celkový víťaz v kategórii chovu oviec.

Por.	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Počet zaradených baranov r.2015
1.	Borbás Peter - SHR, Rimavské Janovce	609 702 101	SF	25
2.	NPPC VÚŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 481 003	SD	25
3.	AGROSEV, spol. s r.o., Detva	604 704 102	LC	10
4.	Agro farma Baranec, s.r.o, Liptovský Ondrej	505 803 356	ZV	10
5.	PD Žemberovce	402 587 135	C	35

G=E/F; J=H/I; K=G*J

Pre stanovenie TOP 2015 boli použité podklady prevzaté z

TOP 2015 - plemeno zošľachtená valaška

Por.	Názov chovu	Identifikácia stáda	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Produkcia mlieka [kg]
1	Agro farma Baranec, s.r.o, Liptovský Ondrej	505 803 356	161,1	115,0
2	NOFA-Ing.N.Fassinger, Vrbov	703 008 369	147,4	115,5
3	AGROURBÁR sro HRABUŠICE	810 706 368	139,4	111,5
4	AGROTRADE GROUP s.r.o., Turček	509 708 041	154,2	141,5
5	PD Predmier	501 508 075	125,0	153,1
6	PD Liptovské Revúce	508 512 023	144,3	117,4
9	Agria Lipt. Ondrej, a.s., Liptovský Ondrej	505 530 018	138,7	106,7
10	PD Važec	505 549 530	142,5	136,0
11	RD Klenovec	609 546 056	113,4	100,2
12	RD Klenovec	609 546 593	134,3	132,7
13	RD "VELKÁ RAČA" Ošadnica	502 512 090	121,5	102,3

Prednáša generálny riaditeľ PPA Ing. Juraj Kožuch.

Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2015	Počet bahnic v PK k 01.01.2015	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2015	Index podielu triedy ER	Výsledný index	Štatút chovu
230,7	25	151	0,166	14	26	0,538	20,569	ŠCH
256,0	21	190	0,111	11	22	0,500	14,147	ŠCH
238,2	16	150	0,107	7	16	0,438	11,115	ŠCH
245,7	11	130	0,085	5	12	0,417	8,661	ŠCH
254,4	22	327	0,067	11	22	0,500	8,557	ŠCH
273,5	20	622	0,032	15	20	0,750	6,596	ŠCH
246,5	13	260	0,050	4	13	0,308	3,792	ŠCH
266,3	12	161	0,075	1	12	0,083	1,654	ŠCH
99,9	13	496	0,026	4	13	0,308	0,806	ŠCH
221,9	28	512	0,055	1	28	0,036	0,433	ŠCH

Bahnice žijúce v PK k 1.1.2015	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Počet predvedených baranov v r.2015	Index podielu triedy ER	Výsledný index
79	0,316	10	27	0,370	0,1172
151	0,166	14	26	0,538	0,0891
67	0,149	5	10	0,500	0,0746
193	0,052	8	10	0,800	0,0415
917	0,038	31	35	0,886	0,0338

databázy PS SR š.p. Bratislava, ÚPZ Žilina

Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2015	Počet bahnic v PK k 01.01.2015	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2015	Index podielu triedy ER	Výsledný index	Štatút chovu
185,2	10	193	0,052	8	10	0,800	7,676	ŠCH
170,3	25	574	0,044	19	26	0,731	5,419	ŠCH
155,4	18	400	0,045	8	18	0,444	3,108	ŠCH
218,1	10	357	0,028	4	10	0,400	2,444	ŠCH
191,3	1	79	0,013	1	1	1,000	2,422	ŠCH
169,4	15	560	0,027	6	15	0,400	1,815	ŠCH
148,0	11	410	0,027	4	11	0,364	1,444	ŠCH
193,8	27	670	0,040	5	28	0,179	1,394	ŠCH
113,6	7	420	0,017	5	7	0,714	1,352	ŠCH
178,3	9	487	0,018	3	10	0,300	0,988	ŠCH
124,3	8	167	0,048	1	8	0,125	0,744	ŠCH

Cargill® - odbornosť

Purina® - kvalita a riešenia na mieste

Ing. Slavomír Reľovský,

Zväz chovateľov oviec a kôz
na Slovensku - družstvo

Cargill je obchodná spoločnosť na svetovej úrovni pozostávajúca zo 71 odvetví, ktoré sú prezentované 4 hlavnými segmentami:

- poľnohospodárstvo, potravinárstvo, finančníctvo a priemysel.

Purina® kŕmne zmesi:

- Optimálne nutričné hodnoty
- Vyvinutá na základe potrieb zvierat pre každú fázu rastu
- Efektívny chov
- Hospodárnosť
- 9 distribútorov
- Dve Purina obchodné zástupkyne
- Rozvíjajúce sa vzťahy, rastúce možnosti
- Purina ovca kŕmna zmes - experiment

Čo chceme presadiť na Slovenskom trhu:

- ✓ Kŕmne zmesi vysokej kvality
- ✓ Odbornosť, partnerstvo
- ✓ Rýchla obsluha
- ✓ Bezpečnosť
- ✓ Hospodárnosť
- ✓ Dôveryhodnosť

Purina®

kŕmna zmes – program na výživu oviec

Špecifiká tráviaceho systému oviec:

- Trávenie a resorpcia – sa mení v závislosti od veku zvierťa,
- druhu a štruktúry krmív
- Fyziologické vlastnosti kŕmenia oviec:
 - Enzýmy – produkované tráviacimi orgánmi
 - Bachor – mikrobiálna fermentácia
- 2-3 týždňové jahňa je prakticky monogastrické zviera, postupne sa vytvára viacmorfny žalúdok (mlieko, pevné krmivo)

Faktory vplyvajúce na príjem krmiva:

- Rozmer
- Úroveň produkcie
- Obsadenie (ks na ha) na prirodzenom trávnom poraste
- Zloženie komponentov v krmive/množstvo a kvalita sena
- Spôsob podávania, druh a štruktúra krmiva
- Vonkajšie vplyvy (teplota, vlhkosť)
- Laktčná fáza
- Zdravotný stav
- Príjem energie (obsah energie v kŕmnej dávke)
- Manažment výživy a kŕmenia
- Počet kŕmných dní

Trávenie krmív:

- Mechanické trávenie (príjem, prežúvanie, vylučovanie)
- Fermentácia (bachor – mikroorganizmi)
- Enzymatické trávenie (tráviaci trakt)
- Vstrebávanie živín (predžalúdok, tenké črevo, časť hrubého)

Vývoj predžalúdka vo fázach rastu jahňaťa:

- Čicajúce mláďa má predžalúdok, predovšetkým bachor malý.
- Komory predžalúdka rastú dovedy, pokiaľ ich objem nedosiahne 81% - celkového objemu žalúdka (14 - 16 týždňov).
- Vývoj papíl v dutinách bachora súvisí s jeho rastom – masné kyseliny (maslová), úloha tuheho krmiva.
- Charakteristické fázy vývoja predžalúdka:
 - tvorba mikróflóry a fauny,
 - schopnosť strávenia vlákniny,
 - tvorba masných kyselín

Vývoj predžalúdka:

Vek	Predžalúdok objem vyjadrený v %	Slez
Narodenie	45	55
4. týždeň	68	32
8. týždeň	80	20
12. týždeň	79	21
16. týždeň	81	19
34.-38. týždeň	81	19

Potrebná denná dávka bielkovinových a energetických zložiek pre bahnice:

NEmMJ/deň		
Váha bahnice kg	Energetické zložky NEmMJ/deň	Bielkovinové zložky g/deň
40	5,58	80
50	6,59	89
60	7,56	97
70	8,49	107
80	9,39	116

Potreba živín a štruktúra kŕmných dávok

Vplyv výživy na produkciu vlny

- Zvýšenie celoživotnej produkcie zvierťa (zvýšenie životnej úrovne)
- Vlna je bielkovinového pôvodu: vysoký obsah bielek
- Kŕmna zmes s nízkym obsahom energetických zložiek znižuje kvalitu vlny
- Okrem ostatných zložiek krmiva - keratín, síra, meď,
- zinok a sodík vo vyššej miere ovplyvňujú množstvo a kvalitu vlny

Vplyv výživy na reprodukciu

- Medzi pohlavným cyklom (pohlavná zrelosť, ovulácia, uhniesenie zigóty v maternici, vývoj veme) a skrmovaním je úzka spojitosť.
- Po dosiahnutí pohlavnej zrelosti sa spúšťa plodné obdobie, ktoré je ovplyvniteľné aj optimálnou výživou.
- Zaradenie jahničiek do reprodukcie – nenarušiť tel.vývin
- Bahnica - rýchla obnova kondície

Vplyv výživy na reprodukciu

- 4-6 týždňov pred pripustením bahnic treba zabezpečiť vyšší prísun živín (prírastok váhy, lepšia kondícia).
- Zvýšená kŕmna dávka:
- objemové krmivo alebo pastva + 0,3-0,4 kg obilniny.
- Plemenný baran: dobrý kondičný stav na obdobie
- pripúšťania /vyšší prísun živín/

Výživa bahnic v období kotnosti

1. obdobie: v 1-3 mesiacoch kotnosti,
 - nie je potrebná zvýšená dávka krmiva
2. obdobie : v 4. mesiaci kotnosti,
 - je potrebná zvýšená dávka krmiva
 - doplnok o energetické a bielkovinové zložky
3. obdobie: posledný mesiac gravidity
 - podstatný nárast dávky krmiva
 - zvýšený doplnok energetických a bielkovinových zložiek

Optimálna výživa bahnic:

Váha kg	V posledných 6 týždňoch kotnosti				Po bahní			
	1 plod		2 plod		1 jahňa		2 jahňatá	
	NE _m MJ	Dusík, látky g	NE _m MJ	Dusík, látky g	NE _m MJ	Dusík, látky g	NE _m MJ	Dusík, látky g
40	8,64	136	11,15	158	7,53	136	10,04	196
50	9,90	158	13,18	177	8,90	158	11,87	218
60	11,34	177	15,12	195	10,20	177	13,60	239
70	12,73	195	16,97	205	11,46	195	15,27	260
80	14,07	205	18,76	220	12,66	205	16,88	270

Výživa jahniat

- Po narodení sa v prvom rade prijaté krmivo premieňa na tvorbu kostí a svalovej hmoty /bielkoviny/.
- Spôsob odchovu jahniat pri dojných plemenách oviec výraznou mierou ovplyvňuje nielen intenzitu rastu, zdravotný ale aj kondičný stav jahniat.
- Základná potreba jahniat - výživa: na záchovu + rýchly rast je potrebná energia.

Odchov jahniat

- Počas rastu sa zvyšuje tvorba tuku, znižuje

prírastok na hmotnosti a zníži sa konverzia (zhodnotenie) krmiva.

- Na dosiahnutie ideálneho prírastku na hmotnosti a rastu vplýva zloženie krmiva (energia, vlákna, bielkoviny)
- Do troch týždňov života je výlučnou potravou jahniat materské mlieko, postupne prechádza na jadrové krmivo a seno, ktoré zabezpečuje prísun vlákniny.
- Potrebná denná dávka by mala obsahovať 15-20 % vlákniny.

Vplyvy na produkciu mlieka

- Dobrá telesná kondícia je predpokladom optimálnej úrovne ovulácie a výsledkom plodnosti.
- Tvorba mlieka: s dvojčkami v 2. týždni dosiahne maximum, s jedným jahňatom aj do 3. týždňov.
- Pri dvojčkach je spotreba energie a bielkovín o 20 % vyššia.

Na chove RD Hron. Obchodná zástupkyňa Katarína Fojteková s predsedom Ing. Nemčokom.

- Pri optimálnom prísune živín je maximálna tvorba mlieka 60 až 70 dní
- Po obahnení sa, narastá spotreba krmnej dávky o 20 %
- Tvorba mlieka si vyžaduje viac energie a bielkovín ako je schopná bahnica prijať z krmiva

Vplyvy na produkciu mlieka
Dostatočná príprava a kondícia!

- Na tvorbu mlieka sa využíva časť nahromadených bielkovín a energie z obdobia prípravy.
- V nasledujúcich 3-5 týždňoch po obahnení nedokáže prijať dostatočné množstvo živín na tvorbu mlieka z krmiva.
- V laktačnom období nesmie byť strata na hmotnosti vyššia ako 5 %.
- Pri produkcii ovčieho mlieka je zúžitkovanie energie 63% a bielkovín 60 %.

PURINA krmná zmes Extra alebo Max jahňa štarter aj odchov sú dostupné aj s prídavkom kokcidostatikumu

- Kokcidostatikum na prírodnej báze
- Dá sa zakúpiť bez veterinárneho predpisu
- Podporuje imunitu taktiež dýchacieho a tráviaceho ústrojenstva zvierata

Z ČINNOSTI ZVÄZU

Vyhodnotenie nákupných trhov plemenných capov za rok 2016

V roku 2016 sa konali 3 nákupné trhy plemenných capov. Dňa 11. 7. 2016 Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo zorganizoval nákupný trh plemenných capov v priestoroch tržnice PD Mestečko. Dňa 19. 8. 2016 sa uskutočnil nákupný trh organizovaný Slovenským zväzom chovateľov Bratislava na výstavisku Agrokomplex v Nitre. Vzhľadom na požiadavku chovateľov Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo zorganizoval ďalší nákupný trh plemenných capov dňa 28. 8. 2016 v priestoroch tržnice SHR Martina Angelovičová, Farma Kamenica. Okrem oficiálnych nákupných trhov členovia Výberovej komisie pre chov oviec a kôz

vykonali aj hodnotenia capov v chovoch (na žiadosť chovateľov z veterinárnych resp. iných technických dôvodov) u chovateľov Kozia farma Dorinka, Kozia farma Kozinka. Celkovo bolo v roku 2016 (k 19. 8. 2016) predvedených na hodnotenie 28 ks plemenných capov, z ktorých bolo zaradených do plemenitby 25 ks (v triedach ER – 17 ks, EA – 5 ks, EB 3 ks), 3 ks capov bolo vyradených. V porovnaní s rokom 2015, v ktorom bolo predvedených 22 plemenných capov, zaradených do plemenitby 20 ks (v triedach ER – 15 ks, EA – 5 ks), vyradených 2 ks, je to mierny nárast.

Podrobnejšie informácie o výsledkoch hod-

notenia capov nájdete v prílohách 1 a 2.

Problém nedostatku plemenných capov je dlhodobý. Produkcia plemenných capov bola väčšinou doménou Slovenského zväzu chovateľov Bratislava. Vzhľadom na pretrvávajúce nerovnováhy ponuky a dopytu a na žiadosť chovateľov, Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo v budúcnosti zvýši svoju účasť na organizácii nákupných trhov capov, zosúladienie ponuky a dopytu. V roku 2015 Zväz prostredníctvom svojej web stránky aj osobnými kontaktmi ponúkol chovateľom kôz zabezpečiť si plemenného capa priamym kontaktom s producentmi. Myšlienka sa ukázala ako správna a účinná.

Vyhodnotenie nákupných trhov na plemenných capov v roku 2016.

Dátum NT	Miesto NT	Počet prihl. capov	Počet predv. capov	Počet capov zaradených do triedy					Počet vyradených capov	Počet zaradených do plemenitby
				ER	EA	EB	I	II		
11.07.2016	PD Mestečko, farma Dupkova	4	4	0	3	0	0	0	1	3
19.08.2016	Výstavisko AX, Nitra	15	15	13	0	2	0	0	0	15
25.08.2016	Kozia farma Dorinka	1	1	1	0	0	0	0	0	1
28.08.2016	M. Angelovičová,SHR Lipany, Kamenica	8	7	2	2	1	0	0	2	5
09.09.2016	Kozia farma Kozinka, Veľký Blh	1	1	1	0	0	0	0	0	1
Celkom		29	28	17	5	3	0	0	3	25

Vyhodnotenie NT na plemenných capov v roku 2016 podľa plemien.

Plemeno	Počet prihl. capov	Počet predv. capov	Počet capov zaradených do triedy					Počet vyradených capov	Počet zaradených do plemenitby
			ER	EA	EB	I	II		
ANGLONUBIJSKÁ KOZA	4	4	4	0	0	0	0	0	4
BIELA KOZA KRÁTKOSRSTÁ	20	19	8	5	3	0	0	3	16
HNEDÁ KOZA KRÁTKOSRSTÁ	5	5	5	0	0	0	0	0	5
Spolu	29	28	17	5	3	0	0	3	25

Vplyv nových genealogických línií baranov na úžitkovosť potomstva

doc. RNDr. M. Margetín, PhD.^{1,2}, Ing. J. Šutý³,
Ing. S. Reľovský³, Ing. A. Machynová⁴,
Ing. M. Oravcová², Ing. I. Pavlík²

¹Slovenská poľnohospodárska univerzita, Nitra;

²NPPC – Výskumný ústav živočíšnej výroby Lužianky, ³Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku, Banská Bystrica, Plemenárske služby Slovenskej republiky š.p., Bratislava

Na zasadnutí Šľachtiteľskej rady pri ZCHOK Banská Bystrica dňa 29. 4. 2009 boli schválené podmienky a postup pri výbere zakladateľov nových genealogických línií baranov. Myšlienka vybrať na nákupných trhoch špičkových baranov - zakladateľov nových línií vznikla ako odozva na požiadavky chovateľov oviec, ktorí sa v tom čase stretali s problémom nedostatočného počtu línií resp. línií, ktoré v danom chove ešte nepôsobili. Na Slovensku, a to predovšetkým v úžitkových chovoch, sa genealogické línie veľmi často používajú ako prostriedok pri výbere a nákupe aukčných baranov, predovšetkým z dôvodu minimalizovať v stáde riziko vzniku príbuzenskej plemenitby. Ak chovateľ kúpil do chovu barana, ktorý bol inej genealogickej línie, tak prakticky minimalizoval riziko vzniku potomstva, u ktorého by sa prejavila inbrídna depresia. Druhým vážnym dôvodom prečo bolo účelné založiť na Slovensku nové genealogické línie bol fakt, že niektoré línie, ktoré existovali v roku 2009 v chovoch, pôsobili na Slovensku už 10-ty roky. Znamenalo to, že efekt barana - zakladateľa línie bol už v mnohých prípadoch prakticky nulový (piata generácia potomkov po zakladateľovi línie nesie už iba 3% génov zakladateľa línie). Šľachtiteľská rada sa preto na základe vyššie uvedených skutočností rozhodla založiť nové genealogické línie, a to predovšetkým u čisto krvných oviec plemena cigája (C) a zošľachtená valaška (ZV), kde bol problém s genealogickými líniami najvýpuklejší.

Členovia Výberovej komisie pre chov oviec pri MPRV na nákupných trhoch v roku 2009 vybrali baranov, ktorý od roku 2009 pôsobí v chovoch ako zakladateľ línií. V tab. 1 sú uvedené barany, ktorí boli vybraní na základe údajov z hodnotenia mliekovej úžitkovosti a v tab. 2 barany ktoré boli vybrané na základe údajov o veľkosti vrhu. Najdôležitejšie ukazovatele, ktoré boli zohľadňované pri predvýbere baranov čistokrvného plemena cigája a zošľachtená valaška boli plemenné hodnoty pre produkciu mlieka v prvom prípade (tab. 1) a plemenné hodnoty pre veľkosť vrhu v prípade veľkosti vrhu (tab. 2). Samozrejme, že všetci členovia výberovej komisie sa snažili vybrať barany s najlepšou PH pre produkciu mlieka resp. veľkosť vrhu, ale vždy sa prihliadalo, aby

Tab. 1: Zoznam zakladateľov nových genealogických línií podľa mliekovej úžitkovosti.

Číslo barana (CEHZ)	Plemeno	Chovateľ	Názov línie (podľa požiadavky chovateľa)	Nové číslo línie pridelené ÚPZ Žilina
SK 1068974	C	PD Mošovce (509-039)	SOCO VAN-09	1534
SK 1188793	C	Agrofarma Červený Kameň (302-086)	VRŠATEC-09	1535
SK 1193937	C	PD Žembovice (402-135)	SELČAN-09	1536
SK 1115780	C	AGRO-LENT s.r.o., Malý Šariš (707-050)	KANCIR-09 (zmena na líniu ŠARIŠ dňom 6.5.2011)	1537
SK 1178366	ZV	PD Liptovské Hole Kvačany (505-020)	GEROČ-09	1343
SK 1200948	ZV	AGROTRADE GROUP hosp. Turček(509-041)	TURČEK-09	1344
SK 1178227	ZV	PD Važec (505-530)	KRIVÁŇ-09	1345
SK 1185593	ZV	NOFA- Ing. N. Fassinger (703-369)	FASSINGER-09	1346

Tab. 2: Zoznam zakladateľov nových genealogických línií podľa veľkosti vrhu.

Číslo barana (CEHZ)	Plemeno	Chovateľ	Názov línie (podľa požiadavky chovateľa)	Nové číslo línie pridelené ÚPZ Žilina
SK 1193904	C	PD Žembovice (402-135)	ŽEMBERY-09	1538
SK 1200572	C	PD Sklabíňa (506-044)	ZÁBORAN-09	1539
SK 1200678	C	SHR Peter Karcol (506-034)	TURIEC-09	1540
SK 1116313	C	PD Tulčák- Demjata (707-305)	SEKČOV-09	1541
SK 1113667	C	PD Jarovnice (708-053)	HERMAN-09	1542
SK 1179847	ZV	PD Liptovské Revúce (508-023)	BORIŠOV-09	1347
SK 1204933	ZV	AGROSPOL Hradová (609-057)	TISOVČAN-09	1348
SK 1183048	ZV	SHR Tomáš Dziak (710-704)	DZIAK-09	1349

aj PH pre veľkosť vrhu resp. produkciu mlieka bola čo najlepšia. Výberová komisia sa snažila pritom vybrať baranov zakladateľov línie tak, aby bol pokiaľ možno zohľadnený aj región Slovenska. Posledným kritériom pri výbere barana bola požiadavka, aby daný baran bol aj z hľadiska exteriéru a vlnovej úžitkovosti typickým predstaviteľom plemena C resp. ZV. Stanovenie názvu novej genealogickej línie bolo ponechané na producenta daného barana (mal čo najlepšie charakterizovať región resp. samotného chovateľa).

Pri zakladaní nových genealogických línií sa samozrejme predpokladalo, že využitie samotných baranov - zakladateľov línie, ale aj ich potomkov bude v krajiniskom chove čo najširšie, s predpokladom že ich pôsobenie zlepší u potomstva na jednej strane najmä mliekovú úžitkovosť a na strane druhej plodnosť dcér. V tab. 3 sú uvedené výsledky po troch najlepších baranoch pri plemene cigája a zošľachtená

valaška. Ako vidieť z tab. 3 najlepším baranom, na základe výsledkov zistených u potomstva, bol pri plemene C baran SK1068974, ktorý bol zakladateľom línie Socovan-09. Tento baran pôsobil v chove 4 roky a za toto obdobie splodil v kontrolovaných chovoch 41 synov a 73 dcér. Priemerná PH pre produkciu mlieka všetkých jeho synov sú vysoko nadpriemerné a dosahovali v r. 2016 hodnotu 34,43 litrov mlieka. U dcér bola priemerná hodnota podobná (34,31 litra), pritom priemerná produkcia mlieka týchto dcér za normovanú dojnú periódu bola neuveriteľných 197,70 litra. Pri plemene ZV sa za sledované obdobie (2009-2016) ukázala ako najlepšia línia Fassinger-09. Zakladateľ línie baran SK1185593 pôsobil v chove viac ako 4 roky a za toto obdobie splodil 17 synov a 83 dcér. Priemerná PH pre produkciu mlieka u synov (37,64 litra) aj u dcér je vynikajúca (33,85 litra). Z cigájskych baranov dosiahli veľmi dobré plemenné hodnoty pre produkciu

Tab. 3: Výsledky mliekovej úžitkovosti zistené u potomstva po troch najlepších baranoch - zakladateľoch línie pre produkciu mlieka.

Plem.	Číslo barana	Línia	Počet rokov pôsob. v chove	Počet synov zaklad. línie	Priem. PH synov za mlieko (r. 2016)	Počet dcér zaklad. línie	Priem. produk. mlieka za norm. DP dcér	Priem. PH dcér za mlieko (r. 2016)
C	SK1068974	Socovan-09	4	41	34,43	73	197,70	34,31
C	SK1115780	Šariš-09	3	23	27,53	53	137,58	27,93
C	SK1193937	Selčan-09	2	12	34,09	22	139,81	35,70
ZV	SK1185593	Fassinger-09	4+	17	37,64	83	164,49	33,85
ZV	SK1200948	Turček-09	4	18	14,95	47	118,22	13,10
ZV	SK1178366	Geroč-09	4	31	13,07	62	105,84	11,43

Tab. 4: Výsledky veľkosti vrhu zistené u potomstva po dvoch najlepších baranoch - zakladateľoch línie pre veľkosť vrhu.

Plem.	Číslo barana	Línia	Počet rokov pôsob. v chove	Počet synov zaklad. línie	Priem. PH synov za veľkosť vrhu (r. 2016)	Počet dcér zaklad. línie	Priem. veľkosť vrhu dcér	Priem. PH dcér za veľkosť vrhu (r. 2016)
C	SK 1113667	Herman-09	5	30	0,1238	71	1,32	0,1146
C	SK 1200572	Záboran-09	2	5	0,1757	24	1,50	0,1416
ZV	SK 1183048	Dziak-09	3	22	0,1287	58	1,50	0,1012
ZV	SK 1179847	Tisovčan-09	2	12	0,0943	48	1,45	0,1127

mlieka aj potomkovia línie Selčan-09 (tab. 3). Bohužiaľ zakladateľ tejto línie pôsobil v chove len 2 roky a počet jeho priamych potomkov je relatívne nízky.

V tab. 4 sú uvedené výsledky získané u potomstva po najlepších 2 líniách pre veľkosť vrhu, ktoré boli založené v roku 2009. Ako je z tab. 3 vidieť, mimoriadne veľa priamych potomkov dosiahol v chove cigájsky baran číslo SK1113667, zakladateľ línie Herman-09. Za obdobie jeho 5 ročného pôsobenia v chove splodil tento zakladateľ línie v kontrolovaných chovoch celkom 30 synov a až 71 dcér (na základe údajov z r. 2016). Priemerné PH pre veľkosť vrhu u synov (+ 0,1238 jahňaťa na vrh) ale aj dcér (+0,1146) sú výborné a vysoko nadpriemerné. Ešte lepšie PH pre veľkosť vrhu dosiahol potomstvo po baranovi č. SK1200572 (línia Záboran-09); bohužiaľ tento baran pôsobil v chove len 2 roky a je po ňom relatívne málo potom (najmä synov). Priemerná veľkosť vrhu dcér po tomto zakladateľovi línie je na čistokrvné plemeno C výborná, a to v priemere až 1,5 jahňaťa na vrh.

Pri plemene ZV najlepším zakladateľom genealogickej línie bol baran č. SK1183048 (zakladateľ línie Dziak-09), ktorý splodil v kontrolovaných chovoch za 3 pripúšťacie obdobia celkom 22 synov a 58 dcér. Najmä u synov je priemerná PH pre veľkosť vrhu po tomto zakladateľovi línie výborná (+ 0,1287 jahňaťa vo vrhu). Priemerná veľkosť vrhu u 58 dcér (1,50) je na to, že sa jedná o čistokrvné plemeno ZV vynikajúca, vysoko presahujúca štandard plemena.

Ako bolo uvedené vyššie pri výbere zakladateľov línií sa zástupcovia výberovej komisie snažili prednostne vyberať baranov, ktorí mali výborné PH za oba znaky (produkcia mlieka a veľkosť vrhu), ktoré rozhodujúcou mierou ovplyvňujú ekonomiku chovu. V tomto smere potomstvo po niektorých z vyššie uvedených baranov – zakladateľov línie plne naplňa túto

požiadavku. Napríklad potomstvo po zakladateľovi línie **Socovan-09 (mlieková línia)** má nielen výborné PH za mlieko, ale relatívne dobré PH má aj za veľkosť vrhu (PH = 0,0397 u synov a 0,0357 u dcér). Ešte lepšie PH za veľkosť vrhu má **mlieková línia Šariš-09**, kde priemerná PH synov po zakladateľovi línie je na úrovni 0,1325 a u dcér na úrovni 0,1368 jahňaťa na vrh. Naopak **plodná línia Herman-09** má veľmi dobré genetické predpoklady aj pre mliekovú úžitkovosť, keď priemerná PH pre produkciu mlieka bola u synov na úrovni 17,96 litra a u dcér na úrovni 19,22 litra mlieka. Pri plemene ZV je najlepším baranom v tomto smere baran – zakladateľ **mliekovvej línie Turček-09**, u ktorej synovia zakladateľa tejto línie majú priemernú PH pre veľkosť vrhu na úrovni

0,0822 jahňaťa na jeden vrh a u dcér na úrovni 0,066 jahňaťa na vrh.

Niektorí z baranov, ktorí sú uvedení v tab. 1 a 2 a ktorí sa stali zakladateľmi línie pre veľkosť vrhu resp. pre produkciu mlieka pôsobili bohužiaľ v chovoch veľmi krátko. Po baranovi – zakladateľovi línie Borišov-09 sme nezískali prakticky ani jedného potomka a baran – zakladateľ línie Turiec-09 pôsobil v chove prakticky iba jeden rok. Potomstvo po niektorých zakladateľoch mliekových resp. plodných línií nedosahuje úžitkové parametre v súlade s očakávaním. Napríklad „plodná“ línia Sekčov-09 má veľmi dobré výsledky v oblasti mliekovej úžitkovosti,

ale horšie v plodnosti. Naopak „mlieková“ línia Vršatec-09 má veľmi dobré výsledky v oblasti plodnosti (PH pre veľkosť vrhu synov aj dcér sú nadpriemerné), ale priemerné až podpriemerné výsledky v oblasti mliekovej úžitkovosti. Potomstvo po zakladateľovi mliekovej línie Geroč-09 resp. Kriváň-09 dosahuje v súlade s očakávaním lepšie PH za produkciu mlieka ako za veľkosť vrhu, ale PH u potomkov nedosahujú úroveň baranov najlepších línií.

Záver

Na základe doteraz získaných výsledkov z využitia a uplatnenia zakladateľov nových genealogických línií v chove oviec na Slovensku môžeme považovať tento program za úspešný. Niektoré z línií založených v roku 2009 našli široké uplatnenie v chovoch a potomstvo po niektorých zakladateľoch línií dosahuje veľmi dobré parametre v oblasti mliekovej úžitkovosti a plodnosti. **Veľmi dobré výsledky pri plemene cigája dosahuje línia Socovan-09 a Herman-09, ale aj niektoré ďalšie** (viď tab. 3 a 4). **Pri plemene ZV je to mlieková línia Fassinger-09, línia Turček-09 (výborná v oboch ukazovateľoch) a tiež plodná línia Dziak-09.** Sme presvedčení, že vo výbere nových zakladateľov genealogických línií bude potrebné pokračovať aj v ďalších rokoch, a to najmä v prípade,

že sa objaví v chovoch baran s výbornými plemennými hodnotami pre produkciu mlieka a plodnosť a s dobrými exteriérovými vlastnosťami charakterizujúcimi plemenný štandard daného plemena. V každom prípade bude potrebné využiť zakladateľov línií v krajskom chove v čo najširšom meradle.

Podakovanie: Táto práca bola podporovaná Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (projekt VEGA 1/0364/15) a grantovou agentúrou KEGA Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (projekt č. 035SPU-4/2015). □

Metodika pre výpočet plemenných hodnôt u potomkov po importovaných baranoch

doc. RNDr. M. Margetín, PhD.^{1,2},

Ing. K. Šulko³,

Ing. J. Šutý⁴

¹Slovenská poľnohospodárska univerzita, Nitra;

²NPPC – Výskumný ústav živočíšnej výroby, Lužianky,

³Plemenárske služby Slovenskej republiky š.p., Bratislava,

⁴Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku, Banská Bystrica

Aktuálny stav

Počet baranov importovaných na Slovensko z roka na rok rastie, a to bez ohľadu na ich produkčné zameranie (barany mliekových resp. mäsových plemien). Dôvodom pre import baranov je viac. K najdôležitejším patrí snaha o zlepšenie genetického potenciálu na Slovensku chovaných oviec, ale sčasti zohráva úlohu aj nižšia cena nakupovaných baranov (najmä z Českej republiky). Časť importovaných baranov pôsobí aj v šľachtiteľských chovoch s produkciou plemenných zvierat (najmä aukčných baranov) pre iné chovy (vrátane šľachtiteľských a rozmnožovacích chovov). Spôsob resp. metóda odhadu plemenných hodnôt (PH) baranov v krajinách pôvodu importovaných baranov je iná ako na Slovensku. Systémy stanovenia plemenných hodnôt oviec a baranov v členských krajinách EU nie sú kompatibilné a neexistujú objektívne metódy ako porovnať plemennú hodnotu importovaného barana s plemennou hodnotou barana toho istého plemena vyprodukovaného na Slovensku. Pritom **možno predpokladať, že väčšina chovateľov nakupuje v zahraničí špičkových plemenníkov, ktorých plemenná hodnota je vyššia ako priemerná hodnota baranov odchovaných na Slovensku.** Z tohto dôvodu sa Šľachtiteľská rada pri ZCHOK dohodla na tom, že všetkým importovaným baranom, ktoré pôsobia v šľachtiteľských chovoch a po ktorých sa predávajú na nákupných trhoch aukčné barany resp. plemenné jahničky, dodatočne stanoví pre daný ukazovateľ „fiktívna“ plemenná hodnota, ktorá sa bude rovnáť priemeru žijúcich baranov daného plemena + 1,5 smerodajnej odchýlky. Z takto stanovenej plemennej hodnoty sa bude vychádzať aj pri stanovení plemennej hodnoty všetkých potomkov (plemenných baránkov a jahničiek). Potomkom po importovaných baranov sa nebude odhadovať PH priamo s využitím BLUP-u, ale bude stanovená nepriamo, s využitím postupu uvedeného nižšie.

Postup pre výpočet PH u potomkov po importovaných baranoch

Šľachtiteľská rada sa dohodla na tom, že **u potomkov po importovaných baranoch sa**

bude dopočítavať plemenná hodnota len do okamžiku, pokiaľ potomstvo nebude mať známu vlastnú úžitkovosť. Z uvedeného vyplýva nasledovné:

Čo sa týka **PH pre intenzitu rastu jahniat**, dopočet PH sa pre tento ukazovateľ nemusí robiť, keďže potomstvu po importovanom baranovi sa automaticky vypočíta PH pomocou BLUP-u, ktorá bude zohľadňovať vlastnú intenzitu rastu potomkov, a to hneď nasledujúci rok po prvom použití importovaného barana v plemenitbe. Pri posudzovaní intenzity rastu jahniat sa pritom vychádza u dojnych oviec z hmotnosti jahniat pri odstave vo veku 40 – 70 dní a u oviec nedojných, t.j. mäsových resp. s kombinovanou úžitkovosťou sa vychádza z hmotnosti jahniat vo veku 80 – 120 dní

Čo sa týka **PH pre veľkosť vrhu**, tak tam je potrebné potomkom (aukčným baranom i jahničkám resp. jarkám) dopočítavať PH, a to až do okamžiku, keď prvé dcéry po importovanom baranovi budú mať známu vlastnú úžitkovosť, t.j. až do okamžiku keď sa dcéry prvýkrát obahnia. Údaj o veľkosti vrhu dcér bude podkladom pre reálny odhad PH importovaného barana, a to na základe vlastnej úžitkovosti potomkov (t.j. veľkosti vrhu dcér). Aj aukčným baranom po importovaných baranoch sa odhadne reálna PH až vtedy, keď budú mať údaj o veľkosti vrhu prvé dcéry, vrstovníčky aukčných baranov. Znamená to, že pri tradičnom pripúšťaní oviec 1x za rok v jesenných mesiacoch a prvom pripúšťaní jariek vo veku 1,5 roka, bude môcť byť reálne odhadnutá PH importovaného barana až 3. rok po jeho použití v plemenitbe (príklad: r. 2016 – prvé pripustenie bahníc importovaným baranom, r. 2017 narodenie sa prvých dcér, r. 2018 prvé pripustenie dcér, r. 2019 – prvé obahnenie dcér so známou veľkosťou vrhu). Pri pripúšťaní jariek v prvom roku bude známa vlastná úžitkovosť dcér najskôr dva roky po prvom použití importovaného barana v plemenitbe. Do tohto obdobia (3, výnimočne 2 roky) by sa mala všetkým potomkom po importovaných baranoch dopočítavať PH nasledovne:

PH potomka pre veľkosť vrhu = (PH importovaného barana + PH matky potomka)/2.

PH importovaného barana bude pritom vypočítaná, tak ako bolo uvedené vyššie (priemer PH + 1,5 smerodajnej odchýlky pre veľkosť vrhu, pritom sa bude vychádzať z PH žijúcich baranov daného plemena). PH matky hodnoteného potomka vyjde z rutinného výpočtu PH pre veľkosť vrhu daného plemena s využitím BLUP-u (napr. pre plemeno ile de France, lacaune, suffolk a.p.).

Čo sa týka **PH pre produkciu mlieka**, tak postup bude obdobný ako pri veľkosti vrhu. Potomkom po importovaných baranoch (aukčným baranom, plemenným jahničkám resp. jarkám) sa

bude dopočítavať PH, a to až do okamžiku, keď dcéry po importovanom baranovi budú mať známu vlastnú úžitkovosť, t.j. až do okamžiku keď dcéry budú mať prvýkrát známy údaj o produkcii mlieka za dojnú periódu. Údaj o produkcii mlieka dcér bude podkladom pre reálny odhad PH importovaného barana, a to na základe vlastnej úžitkovosti dcér. Aj aukčným baranom po importovaných baranoch sa odhadne reálna PH pre produkciu mlieka až vtedy, keď budú mať známy údaj o produkcii mlieka prvé dcéry – vrstovníčky aukčných baranov. Znamená to, že pri tradičnom pripúšťaní oviec 1x za rok v jesenných mesiacoch a prvom pripúšťaní jariek vo veku 1,5 roka, bude môcť byť reálne odhadnutá PH importovaného barana opäť až 3. rok po jeho prvom použití v plemenitbe (príklad: r. 2016 – prvé pripustenie bahníc importovaným baranom, r. 2017 narodenie sa prvých dcér, r. 2018 prvé pripustenie dcér, r. 2019 – prvé obahnenie dcér a prvé zisťovanie produkcie mlieka za dojnú periódu). Znamená to, že PH importovaného barana pre produkciu mlieka, ktorý bol prvýkrát použitý v plemenitbe v r. 2016 bude reálne odhadnutá až koncom roka 2019. Pri pripúšťaní jariek v prvom roku bude známa vlastná úžitkovosť dcér najskôr 2 roky po prvom použití importovaného barana v plemenitbe. Do tohto času by sa mala všetkým potomkom po importovaných baranoch dopočítavať PH pre produkciu mlieka obdobne ako je uvedené vyššie pre veľkosť vrhu.

Záver

Postup dopočtu plemennej hodnoty pre veľkosť vrhu a produkciu mlieka pre importovaných baranov a ich potomstvo sa zdá byť náročný a relatívne komplikovaný. Ale je to jediná možná a racionálna cesta ako nedeonestovať potomstvo po importovaných baranoch (týka sa to najmä aukčných baranov). Doteraz sa v praxi stávalo, že potomstvo po importovaných baranoch získalo relatívne nízke plemenné hodnoty v dôsledku toho, že s použitím BLUP-u bola potomkom zo strany otca prideľovaná prakticky nulová plemenná hodnota pre jednotlivé ukazovatele. Šľachtiteľská rada zároveň schválila, že vyššie uvedené dopočty PH by sa mali týkať len importovaných baranov pôsobiach v šľachtiteľských chovoch, ktoré sa dajú v databáze plemenárskych údajov ľahko vyhľadať. Platí to aj o ich potomstve. Možno a účelné by bolo do budúcnosti softvérové (systémové) riešenie uvedeného problému. Nemožno totiž reálne predpokladať, že v najbližších rokoch sa systémy hodnotenia plemenných oviec v štátoch EU zjednotia a budú kompatibilné. **Je pritom potrebné rešpektovať požiadavku producentov plemenných oviec, že po importovaných baranoch chcú mať primerane hodnotené aj ich potomstvo.** □

BONITÁCIE 2016

AGRO MERNÍK, s.r.o..

AGRO RASLAVICE s.r.o.

AGRO RASLAVICE, Lopuchov.

AGRO RASLAVICE, s.r.o.

AGRO-LENT s.r.o.

AGRO-Torysa s.r.o.

BONITÁCIE 2016

AGROSEV, spol. s r. o., Palakovo.

AGROSEV, spol. s r. o., Stavanisko.

AGROTRADE GROUP s.r.o, Turček.

Agria a.s. Liptovský Ondrej.

Agrodružstvo Bystré.

Agrofarma Baranec s.r.o.

BONITÁCIE 2016

Agrourbár Hrabušice s.r.o.

Blaumont s.r.o., Markušovce.

Farma Kamenica.

Fiam Agro Services s.r.o.

I.družstevná a.s., Dačov Lom.

Ing.Igor Nemčok, Medzibrod.

BONITÁCIE 2016

Ing. Ján Bruonč-STING, Pohronská Polhora.

Keľo a synovia s.r.o..

Keľo a synovia, s.r.o.

Lesy Zliechov, s.r.o.

NOFA, Ing. Norbert Fassinger, Vrbov.

Ľubomír Golčiter, SHR.

„SLOVENSKÉ MITROVANIE“ vo Veľkých Teriakovciach – 5. ročník

22. 10. 2016 sme spolu s MAS Malohont pripravili u nás, v areáli Salaša pod Maginhradom už 5. ročník podujatia „SLOVENSKÉ MITROVANIE“. Napriek tomu, že počasie bolo daždivé ešte deň pred podujatím, v deň akcie sa krásne slnečne vyjasnilo. Samozrejme aj to prispelo k dobrej účasti podujatia – 5200 návštevníkov. Program pre návštevníkov podujatia sme sa snažili pripraviť pestrý. Na podujatí vystúpilo 10 folklórnych súborov, čo bolo viac ako 250 tanečníkov. Folklórne súbory boli nielen z regionu Gemer-Malohont ale aj z Banskej Bystrice či Detvy. Okrem kultúrneho programu tradične boli pripravené rôzne atrakcie. Samozrejme nechýbala, výstava našich ovčiek podľa jednotlivých plemien, ukážka práce s ovcami na pastve, ukážka strihania oviec, ukážka spracovania vlny, ukážka výroby syra tradičným spôsobom v našej kolibke, ukážka výroby bryndze a parených syrov, ťahanie syrových nití, ukážka výroby a predaj tradičných výrobkov – košíky, remenarske výrob-

ky, vyrezávané výrobky z dreva a mnohé ďalšie. Veľkú pozornosť sme venovali aj tomu, aby nikomu nechýbalo dobré a kvalitné jedlo. Samozrejmosťou bola ponuka výborných bryndzových halušiek a taktiež pravý kotlíkový baraní guláš. Aj tohto roku bola súťaž vo varení jedál z baranieho mäsa, pričom v tomto roku sa prihlásilo až 11 družstiev, čo je dôkaz, že ľudia sa učia a chcú učiť ako pripraviť dobré jedlo z baranieho mäsa. Veľkú pozornosť návštevníkov vzbudilo originálne opekanie jatočných trupov baranov v celosti na ražni a jeho následné priame porcovanie spojené s ochutnávkou a predajom porcií pečeného baranieho mäsa. Komentáre typu – „niečo tak výborné som ešte nejedol“ sú dôkazom, že baranie mäso má významný spotrebiteľský potenciál aj u našich obyvateľov. Pritom tieto slová hovorili veľmi často aj 4-5 ročné deti, ktoré nielen že sú uprimné, ale asi často baranie mäso nemajú možnosť konzumovať. Pre deti boli pripravené tiež rôzne atrakcie napr. košíkový kolotoč, pri-

čom ale živé zvieratá a priamy kontakt s nimi sa tešil ich najväčšej pozornosti. Program podujatia opäť vyvrcholil až podvečer fakľovým sprievodom valachov, bačov a ich žien za zvukov charizmatických trombít s nasledným predstavením „odovzdania bačovského vyúčtovania gazdovi za uplynulú pastiersku sezónu“.

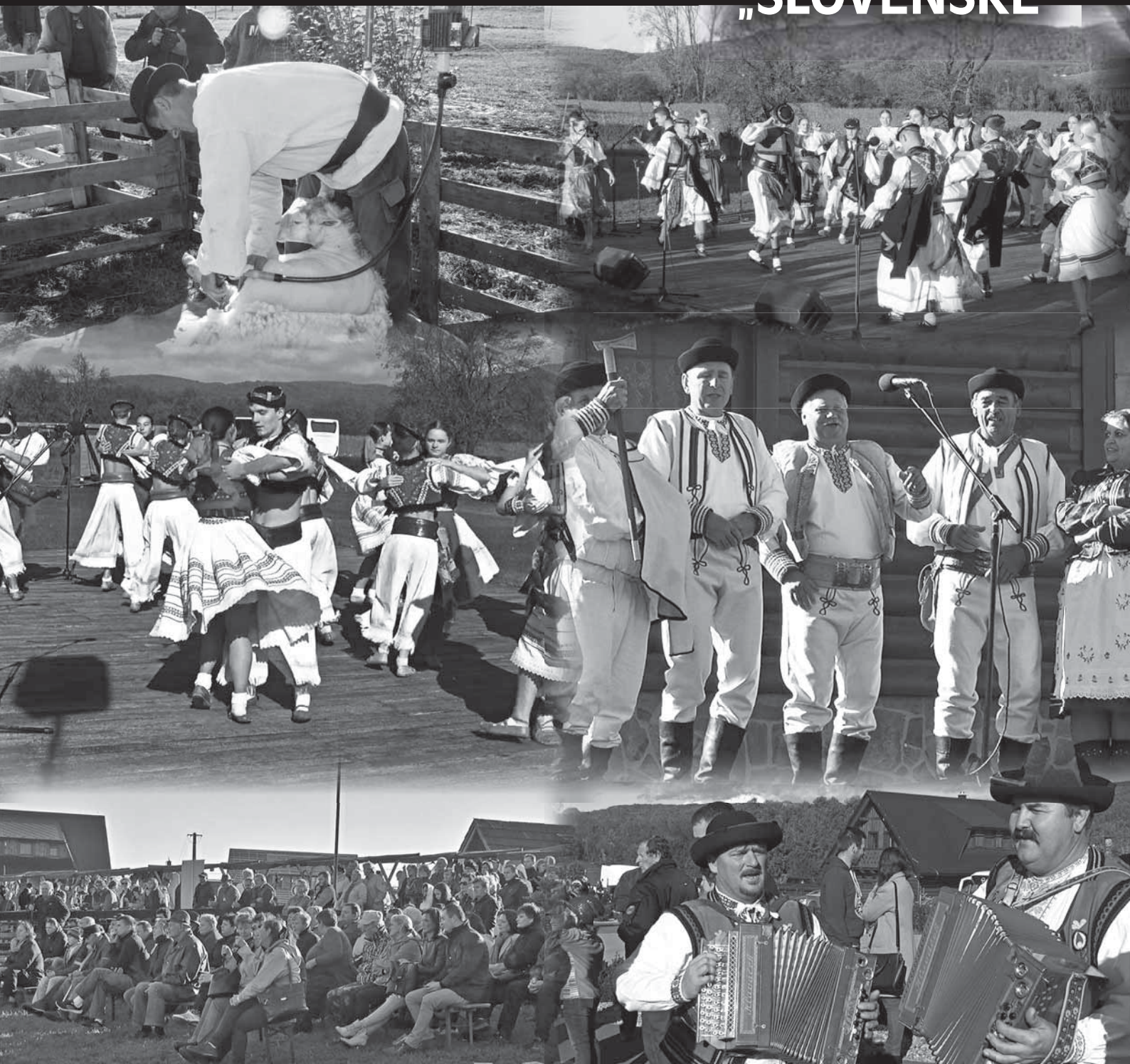
Pripraviť takéto podujatie da nemálo práce, ale slová spokojnosti návštevníkov ako aj ich samotná početná účasť sú dôkazom toho, že o takéto akcie je záujem. Je dôležité nepodceňovať aj to, že takéto akcie prispievajú k tomu, aby naši ľudia mali viac informácií o zdravých a kvalitných potravinách produkovaných z chovu oviec. Sme veľmi radi, že sme aj my prispeli takýmto podujatím k sérii ovčiarskych akcií na Slovensku, ktoré nám všetkým pomáhajú budovať marketing ovčiarskych výrobkov ako aj zveľadovať ovčiarske tradície ako súčasť kultúrneho dedičstva slovenského národa.

Keľo a synovia, s. r. o.

„SLOVENSKÉ“

MITROVANIE

Návšteva farmárov z Bosny na Slovensku

Koncom septembra navštívila skupina farmárov z Bosny viacerých našich menších mliekarní a farmárov, ktorí spracovávajú najmä ovčie mlieko. Táto návšteva sa uskutočnila z podnetu našich kolegov z Českej republiky, ktorí pomáhajú značnou finančnou čiastkou rozvoju Bosniackeho farmárstva a hlavne ich výrobe tradičných syrov z ovčieho mlieka. Delegáciu 8 Bosniackych farmárov viedol farmár pán Joza Baković s manželkou. Zo strany našich susedov delegáciu viedol predseda Českomoravského mliekarenského zväzu Ing. Jirko Kopáček, CSc. a riaditeľ VÚM Praha Ing. Peter Roubal, CSc. Návštevu našich mliekarničiek na spracovanie ovčieho mlieka im zabezpečil Ing. Karol Herian, CSc. a riaditeľ ZCHOK Ing. Slavomír Reľovský. Cieľom ich návštevy bolo spoznať možnosti výroby tradičných slovenských ovčích syrov v malovýrobných podmienkach a to za podmienok európskej legislatívy ako je to v krajinách EÚ.

Ing. Karol Herian, CSc.,
Žilina

My na Slovensku aj keď si to neuvedomujeme žijeme si v súčasnosti pomerne dobre a či chceme, alebo nechceme si to priznať, v mnohých oblastiach nášho života nastal rýchly pokrok. Všetkým našim starším spoluobčanom si spomínajú na chvíle počas socializmu, že sme mali obmedzenú možnosť cestovať do zahraničia a aj bývalá Juhoslávia bol pre nás už vysnívaný „západ“. Tiež niektorí šťastlivci chodili obdivovať západniarske technológie i výrobky. Teraz sa situácia otočila a naši južní Slovania z Bosny prežívajú ťažké povojnové obdobie, keď je zničená celá hospodárska sféra, keď nič v štáte poriadne nefunguje, keď je tam obrovská nezamestnanosť, keď ľudia majú priemerný plat 300 €, keď ľudia nemôžu vycestovať za prácou do zahraničia, atď. Naše Slovensko zrazu sa stalo pre nich vysnívanou krajinou v EÚ a úprimne nám závidia. Možno by bolo potrebné si pripomenúť i pozitívne výsledky nášho vývoja, vážiť si to, no je potrebné ďalej hľadať ďalšie možnosti ako byť úspešnejší a ako si ešte lepšie žiť.

Farmári z Bosny navštívili na Slovensku počas 3 dní 8 malých farmárskych mliekarní. Boli veľmi milo prekvapení ako aj v malovýrobe na družstvách, alebo v gazdovských dvoroch a sallašoch sa dá dosiahnuť vysoká hygiena, veľmi dobré technické vybavenie, dobrá dokumentácia, kontrola kvality a najmä bohatý sortiment

kvalitných výrobkov z ovčieho, kozieho ale i kravského mlieka.

Na každom navštívenom mieste našli veľa zaujímavých a nových vecí. Milo boli prekvapení našimi tradičnými slovenskými špecialitami ako je Bryndza, Korbáčiky, Oštiepky a to v PD Važec, PD Východná, ale i v Mliečnej farme Bukovina a v PD Krivá. Veľmi sa im páčil bohatý sortiment prírodných, ale i parených syrov a to neúdených i údených a tiež figurálnych syrov v PD Krivá, ale i na Gazdovskom dvore v Turčianskych Kľačanoch a hlavne vo Zvolenskej Slatine. Naši malovýrobcovia však už vyrábajú aj mnohé vynikajúce mäkké, a tiež polotvrde a tvrdé zrejúce syry. Vynikajúce syry boli najmä v PD Východná, v PD Krivá, na Kozom vršku v Ivachnovci a najmä v Bryndziarni a syrárni vo Zvolenskej Slatine. Dobré zrejúce syry z kravského mlieka vyrába aj pán Hladlovský v Slovenskej Lupči, ktorý dokázal vybudovať okrem syrárne i krásny penzión na degustáciu syrov a vína. I keď by sa i u našich výrobcov možno našli menšie nedostatky, celkový dojem bol vynikajúci. Zvlášť našich hostí udivila až neskutočne dobrá hygiena a kvalita syrov na Kozom vršku, ale hlavne vo Zvolenskej Slatine. Na záver návštevy ešte sme našim hosťom ukázali naše Bačovské múzeum v Liptovskom Hrádku a Múzeum liptovskej dediny v Pribyline. Naši hostia z Bosny boli s exkurziami i návštevami veľmi spokojní a nadšení a sú ochotní prijať zas aj našich farmárov a to nielen služobne, ale i súkromne.

Farmári z Bosny vyrábajú najmä polotvrde zrejúce syry v okolí mesta Livno a syry sa preto nazývajú Livnenské syry. Ich technológia výroby je podobná ako u syra Gruyère, ale tieto sú z 80 % z ovčieho surového mlieka. Ich syry zrejú pod vlastnou plesňovou kultúrou a zrejú aspoň 2 mesiace. Ich podmienky výroby sú však nie všade dobré. Chceli by si založiť odbytové družstvo, kde by jednotliví výrobcovia dodávali čerstvo vyrobený vysolený syr a tento by spoločne zrel a ošetroval sa a aj spoločne predával. Ich zámerom je získať aj medzinárodne uznávanú značku syra (napr. CHZO), aby ho mohli i exportovať do zahraničia. Bude to však ešte dlhá cesta, no majú veľkú chuť a odvahu s tým začať.

Aj keď je takáto zahraničná návšteva „prácou navyše“ a už mnohí výrobcovia to nemajú radi, vždy je to určitá služba našim neďalekým susedom, ktorí prežívajú ťažké chvíle a treba im v rámci možnosti pomôcť. Všetkým aj my sme sa chodili učiť do zahraničia a tiež nám mnohí ochotne pomáhali. Moc krát preto patrí úprimné poďakovanie všetkým navštíveným pracovníkom a zodpovedným pracovníkom, ktoré nám umožnili prísť a pozrieť si výrobu našich ovčiarok i kravských syrárskych špecialít. Sme presvedčení, že každý dobrý skutok sa nám vždy v určitej forme vráti. Takéto priateľstvo a služba je preto vždy obojstranne užitočná. □

Aktuálny stav šľachtenia slovenskej dojenej ovce

Spracoval: doc. RNDr. Milan Margetín, PhD.

1. Úvod

Na základe požiadaviek chovateľov na zlepšenie produkčných, reprodukčných a funkčných vlastností našich plemien oviec bol v 90-tych rokoch minulého storočia navrhnutý program zošľachťovania oviec, zámerom ktorého bolo vyšľachtiť nový úžitkový typ oviec, vhodných pre polointenzívne podmienky chovu. Začal sa realizovať program šľachtenia nového plemena - syntetickej populácie oviec pod pracovným názvom slovenská dojná ovca, ktorý sa v súčasnosti dostal do finálnej fázy. Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo ako organizácia zodpovedná za starostlivosť o rozvoj šľachtenia a plemenitby oviec a kôz inicioval pracovné stretnutie s predstaviteľmi Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPRV SR). Stretnutie sa uskutočnilo 13. septembra 2016 na pôde MPRV SR - sekcia poľnohospodárstva. Cieľom bolo začať proces uznávania „slovenskej dojenej ovce (SD)“ ako nového národného plemena. Garanciu nad procesom uznávania prevzal generálny riaditeľ sekcie poľnohospodárstva Ing. Štefan Ryba, PhD. Na základe opatrení, ktoré vyplývali z uvedeného stretnutia bolo okrem iného uložené spracovať komplexnú správu o vývoji a šľachtení slovenskej dojenej ovce. V predkladanom materiáli s názvom „**Aktuálny stav šľachtenia slovenskej dojenej ovce**“ analyzujeme postup tvorby syntetickej populácie „slovenskej dojenej ovce“ a tiež výsledky dosiahnuté realizáciou programu šľachtenia cigájskych, valašských a čiastočne merinských oviec.

2. Postup tvorby syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce

Šľachtenie oviec možno považovať za permanentný proces zameraný na zlepšovanie požadovaných produkčných, reprodukčných a funkčných vlastností, ktoré si vyžaduje pravidelné prehodnocovanie získaných výsledkov, na základe ktorých sa určí ďalšia etapa šľachtenia v smere chovného cieľa. V 90-tych rokoch minulého storočia bol navrhnutý program zošľachťovania oviec, zámerom ktorého bolo vyšľachtiť pri valašských (ZV), cigájskych (C) a merinských (M) ovciach nový mäsovo-mliekový úžitkový typ polohrubovlnových resp. polojemnovlnových oviec, vhodných pre polointenzívne až intenzívne podmienky chovu, s dobrou adaptačnou schopnosťou, bez vážnejších zdravotných problémov, vhodných pre stádový spôsob chovu počas pastevného obdobia i zimného ustajnenia. Z hľadiska produkčného malo ísť o vyšľachtenie ranej ovce (predpoklad pripúšťania časti jariet už v 1. roku života), relatívne plodnej a najmä dojenej ovce, s dobre tvarovaným vemenom vhodným predovšetkým pre podmienky strojového dojenia.

Už pri koncipovaní zámerov programu sa predpokladalo (Margetín et. al., 2000a,b,c), že zošľachťovací proces bude prebiehať v 2 etapách. V prvej sa mali vytvárať vo viacerých šľachtiteľsko - experimentálnych chovoch (ŠECH) krížence domácich plemien oviec s rôznym genetickým podielom špecializovaných dojnych plemien lacaune (LC) a východofrízske (VF). Na základe komplexného zhodnotenia výsledkov z prvej etapy programu zošľachťovania mal byť navrhnutý program pre druhú etapu, ktorý mal smerovať k tvorbe nového úžitkového typu slovenskej dojenej ovce, a to na základe konsolidácie vytváraného nového úžitkového typu, opierajúc sa už o princípy čistokrvnej plemenitby.

Do 1. etapy programu zošľachťovania boli postupne zapojené na zmluvnej báze viaceré ŠECH, v ktorých sa realizovalo pozmeňovacie kríženie pod gesciou garantov programu z NPPC - VÚŽV Nitra a postupne sa vytvárali v chovoch krížence s 12,5 až 87,5 % genetickým podielom špecializovaných dojnych plemien LC a VF. Zo ŠECH, ktoré ako prvé vstúpili do programu zošľachťovania a participujú v ňom až doteraz treba spomenúť PD Predmier - Súľov, Asik, s. r. o. Žilina (resp. nástupnícka organizácia), Účelové hospodárstvo NPPC-VÚŽV Nitra, Agrodružstvo Bystré a PD Sklabíňa (v súčasnosti participujú na realizácii programu viaceré ŠECH, ktoré vstúpili do programu neskôr). Prostredníctvom baranov s rôznym genetickým podielom plemena LC a VF produkovaných v ŠECH sa **proces zošľachťovania preniesol aj do mnohých úžitkových chovov (minimálne 50 chovov)**, v ktorých pôsobili a v súčasnosti stále pôsobia desiaty tisíce bahníc nesúcich gény plemena LC a VF.

V roku 2010 pracovníci vtedajšieho Centra výskumu živočíšnej výroby Nitra komplexne

zhodnotili dovtedy získané výsledky zo zošľachťovania ZV, C a M oviec, ktoré boli **protokolárne odovzdané vo forme nehmotného realizačného výstupu s názvom „Postup šľachtenia syntetickej populácie oviec vytvorenej s použitím plemena lacaune a východofrízske“ Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku**. Podkladom pre uskutočnenú komplexnú analýzu boli najmä údaje z kontroly úžitkovosti (KÚ) jednotlivých produkčných a reprodukčných ukazovateľov, ktoré pochádzali celkom zo 16 chovov vytvorených na báze plemena ZV, 13 chovov vytvorených na báze plemena C a 4 chovov vytvorených na báze plemena M. Do analýzy boli zahrnuté aj všetky čistokrvné jedince plemena LC a VF zapojené do KÚ na celom Slovensku. V niektorých prípadoch boli vtedy spracované až 15 ročné podklady z KÚ. Okrem oficiálnych výsledkov z KÚ boli spracované aj početné experimentálne údaje týkajúce sa najmä ukazovateľov súvisiacich s morfológiou a zdravotným stavom vemená, dojiteľnosťou bahníc, intenzitou rastu jahniat po odstave, ale aj vlnovej úžitkovosti a problémov súvisiacich s ozdravovacím programom na scrapie.

V prácach uverejnených v časopise Chov oviec a kôz (č. 4/2011) a v časopise Slovenský chov (č. 1/2012) bola načrtnutá na základe komplexného zhodnotenia získaných výsledkov 2. etapy programu zošľachťovania, s konečným cieľom vytvoriť populáciu oviec nového úžitkového typu slovenskej dojenej ovce. V uvedených prácach bolo konštatované, že získané výsledky zo zošľachťovania dojnych oviec plemena ZV, C a M s plemenami LC a VF boli pre chovateľov mimoriadne zaujímavé, keďže hlavný cieľ programu 1. etapy zošľachťovania, ktorým bolo zvýšenie produkcie mlieka a plodnosti bahníc sa plne naplnil. Ak boli napríklad

spriemerované údaje za roky 2006-2010, tak v chovoch cigájskych oviec bol **rozdiel v normovanej produkcii mlieka (NPM) medzi čistokrvnými bahnicami chovanými v ŠCH a kríženkami vytvorenými na báze plemena cigája v ŠECH až 45 %**. V plodnosti na obahnenú ovcu bol rozdiel 10,3 %. Rozdiel v NPM medzi ŠCH plemena zošľachtená valaška (ZV) a ŠECH založenými na plemene ZV bol v rokoch 2006 - 2010 30 % a v plodnosti na obahnenú ovcu 13,3 %. V niektorých chovoch bol rozdiel v NPM medzi čistokrvnými bahnicami a bahnicami syntetickej populácie v priemere až 50 % a v plodnosti na obahnenú ovcu 30-35%.

Na zasadnutí Šľachtiteľskej rady (ŠR) pri Zväze chovateľov oviec a kôz na Slovensku dňa 15. 11. 2011 bol prerokovaný a **schválený návrh 2. etapy programu zošľachtňovania**, s ktorým sa v chovoch začalo v r. 2012. Cieľom šľachtenia 2. etapy je tvorba konsolidovaného, vysoko úžitkového typu dojenej ovce, vhodnej najmä pre polointenzívne podmienky Slovenska, s pracovným názvom slovenská dojná ovca (kód SD). Na uvedenom zasadnutí bolo konštatované, že 2. etapa by mohla byť úspešne ukončená v horizonte do 10-tich rokov, za predpokladu dôsledného plnenia všetkých opatrení prijatých na zasadnutí ŠR a za účinnej a efektívnej spolupráce všetkých zainteresovaných inštitúcií a samotných chovateľov, u ktorých sa program tvorby SD realizuje.

Vzhľadom k skutočnosti, že od zahájenia realizácie 2. etapy tvorby SD uplynulo takmer 5 rokov, v predkladanom materiáli s názvom **„Aktuálny stav v šľachtení slovenskej dojenej ovce“** analyzujeme na jednej strane výsledky dosiahnuté pri tvorbe SD za roky 1995 až 2015, vychádzajúc pritom z primárnych údajov kontroly úžitkovosti a s využitím adekvátnych matematicko - štatistických metód (program SAS, ver. 9. 2. , Mixed model) a na strane druhej osobitne analyzujeme výsledky z posledných 3 rokov kontroly úžitkovosti syntetickej populácie „slovenskej dojenej ovce“, ktoré sú pravidelne publikované v plemenárskych ročenkách vydávaných každoročne PSSR, š.p. Bratislava. Hodnotíme tiež experimentálne dáta získané vo vybraných ŠECH v oblasti vlnovej úžitkovosti a morfológických a funkčných vlastností vemená.

3. Spôsob vyhodnocovania výsledkov a chovy zapojené do programu

So zámerom poskytnúť zainteresovaným inštitúciám a chovateľom čo najkomplexnejšie výsledky, analyzujeme v predkladanom analytickom materiáli tri skupiny primárnych podkladov, a to:

- údaje z kontroly mliekovej úžitkovosti a plodnosti oviec zo všetkých šľachtiteľsko-experimentálnych stád (prípadne aj iných stád, napr. RCH), ktoré boli za roky 1995-2015 zapojené do procesu tvorby slovenskej dojenej ovce,
- údaje z kontroly mliekovej úžitkovosti, reprodukčných ukazovateľov a intenzity rastu

jahniat za posledné 2 kontrolné roky (2012, 2013) vychádzajúc z oficiálnych údajov PSSR, š.p. Bratislava, ktoré sú publikované v plemenárskych ročenkách.

- experimentálne údaje získané vo vybraných ŠECH, ktoré súviseli s vlnovou úžitkovosťou a morfológickými a funkčnými vlastnosťami vemená bahnie.

Čo sa týka 1. skupiny údajov, v rámci predkladaného materiálu sme uskutočnili fenotypovú analýzu mliekovej úžitkovosti a plodnosti vytváraného úžitkového typu slovenskej dojenej ovce. K analýze bol použitý zmiešaný model matematicko-štatistického balíka SAS (ver. 9.2), do ktorého boli v prípade skutočnej, normovanej a priemernej dennej produkcie mlieka (SPM, NPM, PDPM), obsahu tuku, bielkovín, sušiny a beztukovej sušiny (%T, %B, %S a %BTS) a produkcie využiteľnej sušiny (VS) zahrnuté ako fixné efekty „stádo“ (n=52 stáda z celého Slovenska), „kontrolný rok“ (n=20; roky 1995 - 2015), „poradie laktácie“ (n=3; prvá, druhá a tretia a vyššia laktácia), „veľkosť vrhu“ bahnie v danom roku (n=4; bahnie s jedináčkami, s dvojčatami, s trojčatami a vyšším počtom jahniat a tiež s neznámym počtom jahniat vo vrhu). Do modelu bola ako sprievodná premenná zahrnutá dĺžka dojenej periódy (DDP) a interval medzi obahnením a prvým kontrolným meraním mlieka (INT). Ako náhodný efekt bol zahrnutý „jedinec“, t.j. bahnica s produkciou mlieka v danom kontrolnom roku. Celkovo bolo hodnotených 11026 bahničiek, u ktorých bolo k dispozícii 20511 záznamov pre SPM, NPM a PDPM (v priemere 1,86 záznamov na bahnicu) a 18081 záznamov pre %T, %B, VS, %S a %BTS (v priemere 1,64 záznamov na bahnicu). Čo sa týka stád, do analýzy boli zahrnuté všetky súčasné aj zrušené šľachtiteľsko-experimentálne chovy, ale aj chovy v súčasnosti vedené ako čistokrvné, kde v predchádzajúcich rokoch pôsobili aj krížence s rôznym genetickým podielom plemena lacane a východofrízkeho plemena. Zahrnuté do analýzy boli aj rozmnožovacie chovy, v ktorých boli pri zošľachtňovaní použité barany plemena lacane a východofrízke.

Odhady pre individuálnu (σ_{ew}^2) a reziduálnu varianciu (σ_e^2) boli pre ukazovatele mliekovej úžitkovosti σ_e^2 2) robené s použitím metódy REML (Restricted Maximum Likelihood), pričom odhadnuté individuálne a reziduálne variancie boli použité pre výpočet koeficientu opakovateľnosti analyzovaných ukazovateľov mliekovej úžitkovosti.

V prípade analýzy veľkosti vrhu bahničiek, bol použitý pri analýze 1. skupiny primárnych údajov tiež zmiešaný model matematicko-štatistického balíka SAS (ver. 9.2), do ktorého boli zahrnuté ako fixné efekty „stádo“ (n=26; stáda z celého Slovenska), „kontrolný rok“ (n=19; roky 1997 - 2015) a vek matiek (n=8; bahnice jednoroké až 8 a viac ročné). Celkovo bolo hodnotených 9671 jedincov, u ktorých bolo k dispozícii 30034 záznamov pre veľkosť vrhu (v priemere 3,11 vrhov na bahnicu). Najviac boli zastúpené bahnice 2 ročné (27,67%)

a trojročné (21,81%). Osem a viac ročné tvorili 5,32%. Čo sa týka stád, do analýzy boli zahrnuté len stáda, v ktorých bolo v plemenárskej evidencii v roku 2015 vedené ako plemeno „SD 00“. Neboli zahrnuté stáda, ktoré už v súčasnosti neexistujú, resp. nepokračujú v programe.

Čo sa týka druhej skupiny údajov použité boli dáta, ktoré boli publikované v plemenárskych ročenkách Plemenárskych služieb za posledné 3 roky (2013 až 2015). Pozornosť bola venovaná najmä mliekovej úžitkovosti, reprodukčným parametrom a intenzite rastu jahniat. Ako bolo uvedené od roku 2012 sa vedú údaje o úžitkovosti populácie oviec vytváranej slovenskej dojenej ovce samostatne.

V rámci tretej skupiny primárnych údajov analyzujeme experimentálne údaje získané vo vybraných šľachtiteľsko - experimentálnych chovoch. Jedná sa o údaje súvisiace s vlnovou úžitkovosťou a najmä údaje charakterizujúce morfológické a funkčné vlastnosti vemená bahničiek. Primárne údaje boli analyzované viacfaktorovou analýzou rozptylu, v rámci ktorej bol zohľadňovaný vplyv viacerých genetických (genotyp, resp. úžitkový typ) a negenetických faktorov (vek bahničiek, kontrolný rok, štádium laktácie a podobne)

4. Doterajšie výsledky programu zošľachtňovania

4.1. Výsledky získané analýzou mliekovej úžitkovosti a plodnosti vytváraného úžitkového typu slovenskej dojenej ovce za r. 1995-2015.

4.1.1. Mlieková úžitkovosť

V tab. 1 sú uvedené zmeny v produkcii a zložení mlieka bahničiek v procese tvorby syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce za roky 1995 až 2015. Priemerná skutočná produkcia mlieka, normovaná produkcia mlieka a priemerná denná produkcia mlieka (PDPM) boli v analyzovanej populácii za uvedené dvadsaťročné obdobie 121,92±48,64 litra, 149,0±55,26 litra resp. 931,4±343,06 ml mlieka a priemerná produkcia využiteľnej sušiny (produkcia tuku + produkcia bielkovín) bola 15,8±5,97 kg. Priemerný obsah tuku (%T) bol v analyzovanej populácii 7,09±0,937 % a obsah bielkovín (%B) 5,71±0,374 %. Z tab. 1 ale vyplýva, že **priemerná NPM dosiahla u populácie SD za posledných 5 rokov hodnotu vyššiu ako 160 litrov (priemer = 160,2 litra) a priemerná denná produkcia mlieka dosiahla hodnotu vyššiu ako 1000 ml (priemer = 1009,5 ml)**. Z analyzovaných faktorov mal na SPM, NPM, PDPM a VS vysoko signifikantný vplyv ($P < 0,001$) faktor stádo, kontrolný rok, poradie laktácie bahničiek, veľkosť vrhu bahničiek a tiež sprievodná premenná „interval od obahnenia po prvé kontrolné meranie mlieka“ - INT ($P < 0,001$). Na obsah tuku a bielkovín mal vysoko významný vplyv ($P < 0,001$) faktor stádo, kontrolný rok, ale aj dĺžka dojenej periódy a faktor INT. Vplyv faktora

Tab. 1: Zmeny v produkcii a zložení mlieka bahníč v procese tvorby syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce.

Kontrolný rok	SPM		NPN		PDPM		VS		%T		%B	
	LSM	SE	LSM	SE	LSM	SE	LSM	SE	LSM	SE	LSM	SE
1995	65,7	4,53	79,8	5,36	495,1	33,49	9,7	0,62	7,82	0,101	5,83	0,043
1996	64,4	4,18	77,2	4,93	486,6	30,90	9,5	0,55	7,98	0,092	5,56	0,039
1997	70,7	4,06	87,0	4,78	558,1	29,97	10,3	0,53	7,70	0,088	5,73	0,037
1998	70,6	3,50	84,5	4,13	543,7	25,88	10,5	0,45	8,15	0,075	5,94	0,031
1999	82,5	2,69	96,1	3,17	613,5	19,89	11,8	0,35	8,13	0,058	5,92	0,024
2000	91,8	2,20	108,0	2,59	692,9	16,25	12,7	0,29	7,99	0,048	5,71	0,020
2001	92,7	2,01	108,6	2,37	691,7	4,83	12,6	0,26	7,68	0,044	5,88	0,018
2002	85,3	1,81	102,2	2,13	649,5	13,34	11,3	0,24	7,16	0,039	5,87	0,017
2003	96,9	1,77	115,0	2,08	725,5	13,05	12,8	0,23	7,39	0,039	5,84	0,016
2004	108,3	1,81	129,7	2,14	819,3	13,39	14,2	0,24	7,32	0,040	5,80	0,017
2005	101,5	1,78	122,8	2,10	775,6	13,17	12,9	0,23	6,98	0,039	5,83	0,016
2006	108,6	1,69	130,8	1,99	823,5	12,47	14,4	0,23	7,27	0,038	5,77	0,016
2007	112,0	1,66	135,8	1,95	855,7	12,23	14,7	0,22	7,10	0,037	5,70	0,016
2008	110,3	1,68	132,9	1,98	840,3	12,42	14,4	0,22	7,24	0,037	5,72	0,016
2009	119,7	1,71	144,9	2,01	912,8	12,61	16,1	0,23	7,36	0,038	5,66	0,016
2010	117,2	1,69	141,5	1,99	889,9	12,47	15,8	0,23	7,61	0,038	5,74	0,016
2011	133,3	1,69	162,8	1,99	1023,4	12,48	17,4	0,23	7,30	0,038	5,75	0,016
2012	128,8	1,71	155,3	2,01	976,6	12,60	17,0	0,23	7,38	0,039	5,76	0,016
2013	130,8	1,73	155,9	2,04	983,7	12,76	16,9	0,24	7,29	0,040	5,64	0,017
2014	133,6	1,72	163,1	2,03	1028,7	12,69	17,6	0,24	7,27	0,040	5,71	0,017
2015	135,0	1,73	164,0	2,04	1035,3	12,81	17,4	0,24	7,27	0,040	5,69	0,017

LSM (least square mean) – priemer zohľadňujúci vyššie uvedené negenetické a genetické faktory

SE (standard error) – štandardná chyba priemeru (platí aj pre nasledujúce tabuľky a grafy).

„poradie laktácie“ bol na %T a %B významný, ale faktor „veľkosť vrhu“ mal významný vplyv len na obsah bielkovín ($P < 0,05$).

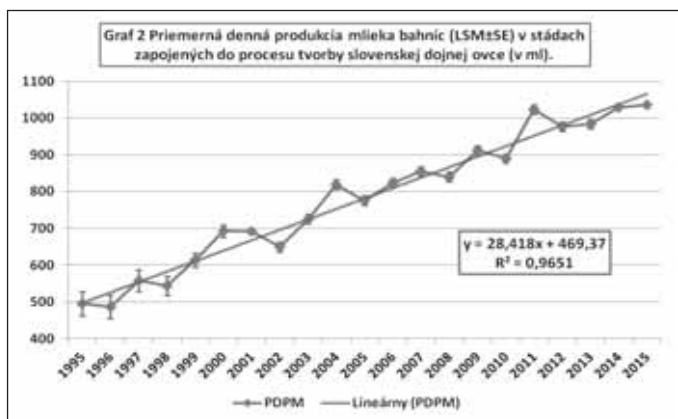
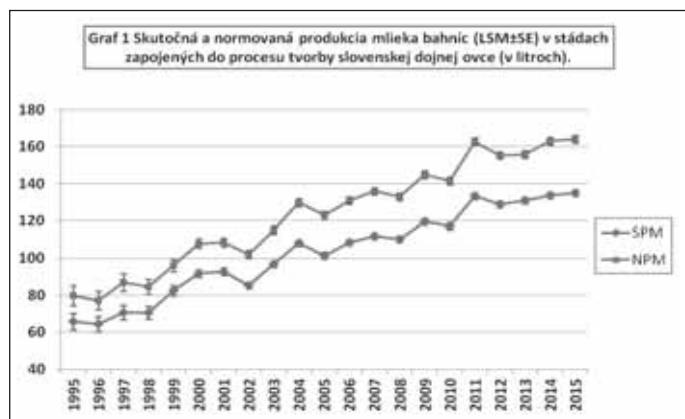
Z hľadiska šľachtiteľského je dôležité zistenie, že sa vo vytváraní populácii SD zvýšila NPM za obdobie rokov 1995 až 2015 (tab. 1.) **viac ako dvojnásobne (z 79,8 litra v roku 1995 na 164,0 litra v roku 2015)**. Podobne aj PDPM a aj produkcia využiteľnej sušiny sa zvýšila v sledovanom období z 495,1 ml na 1035,3 ml mlieka (**nárast o 109 %**) resp. z 9,7 na 17,4 kg (**nárast o 79%**). Ako je vidieť z grafu 1, grafu 2 a aj grafu 3 tendencia v produkcii mlieka je veľmi povzbudivá. Z grafu 1, 2 a 3 vyplýva, že variabilita v sledovaných ukazovateľoch charakterizujúcich mliekovú úžitkovosť vyjadrená štandardnou chybou priemeru (SE) sa v posledných rokoch znižuje, čo súvisí s konsolidáciou a stabilizáciou novo vytváraní populácie SD a tiež s rozšírením populácie bahníč zaradených do kontroly úžitkovosti.

V tab. 1 sú uvedené aj zmeny v obsahu zá-

kladných zložiek mlieka (%T a %B) v sledovanom 20 ročnom období. Priemerný obsah tuku sa v tomto čase znížil zo 7,82% v r. 1995 na 7,27% v roku 2015 (**pokles o 7 %**) a priemerný obsah bielkovín klesol v uvedenom období tiež len nepatrne (z 5,83 na 5,69%; **pokles o 2,4 %**). Nižší obsah základných zložiek mlieka v populácii SD súvisí s faktom, že genetické podiely oviec plemena lacaupe a východofrízske (s nižším obsahom tuku a bielkovín v mlieku) sú u syntetickej populácii bahníč relatívne vysoké (na úrovni 37,5–75%). Z grafu 4 je však vidieť, že obsah tuku a bielkovín v mlieku bahníč SD sa v posledných rokoch viac – menej stabilizoval a ďalej nedochádza k významnejším poklesom týchto základných zložiek mlieka. Z hľadiska selekcie na vyššiu produkciu mlieka je dôležité aj zistenie, že bahnice s dvojčatami mali aj počas dojenej periódy signifikantne vyššiu NPM, PDPM, ale aj produkciu VS ($P < 0,001$).

Údaje uvedené v tab. 1 a grafoch 1 až 4 ukazujú na výrazné zmeny v mliekovej úžitko-

vosti bahníč v procese tvorby novo vytváraní populácie slovenskej dojenej ovce, ale nie je z nich zrejma potencia chovaných bahníč pre produkciu mlieka (v tab. 1 sú uvedené priemerné údaje za všetky chovy v kontrole úžitkovosti, v ktorých sa používalo plemeno LC a VF). Pritom je známe a potvrdzujú to exaktne aj naše výsledky, že rozdiely medzi stádami sú mimoriadne veľké, vysoko významne rozdielne. V tab. 2 sú uvedené výsledky 10 % najproduktívnejších bahníč, ktoré pôsobia resp. pôsobili v chovoch podieľajúcich sa na tvorbe slovenskej dojenej ovce. Tieto bahnice predstavujú genetickú potenciu bahníč SD čo sa týka mliekovej úžitkovosti. Ako je z tab. 2 zrejme **cca 2200 ks bahníč vyprodukuje za normovanú dojnú periódu (150 dní) viac ako 250 litrov mlieka**, pritom najlepšie bahnice viac ako 350 litrov a **špičkové bahnice viac ako 400 litrov mlieka**. Tieto údaje sú už zvrátené s plemennými štandardami špecializovaných dojných plemien chovaných v Európe a vo sve-

te, ktoré sú chované v porovnateľných podmienkach (polointenzívny systém chovu). Toto konštatovanie potvrdzujú aj údaje o priemernej dennej produkcii mlieka, ktorá bola u 10 % najlepších bahníč vyššia ako 1600 ml mlieka ($1604,3 \pm 213,16$ ml), pričom najlepšie bahniče vyprodukovali za dojnú periódu v priemere denne viac ako 2,5 litra mlieka.

Ovčie mlieko sa v našich podmienkach spracováva takmer výhradne na rôzne druhy ovčích syrov, prípadne na ovčie jogurty. Preto je mimoriadne dôležité, aký je priemerný obsah tuku a bielkovín, resp. sušiny v ovčom mlieku. Ako je z tab. 3 vidieť **priemerný obsah tuku** u 1985 ks bahníč s najlepšou mliekovou úžitkovosťou bol $6,63 \pm 0,963$ % a **priemerný obsah bielkovín** $5,52 \pm 0,370$ %. Tieto hodnoty sú nižšie ako u našich základných plemien oviec (zošľachtená valaška a cigája), ale sú vyššie ako u špecializovaných dojných plemien LC a VF. Z variability uvedených ukazovateľov vyjadrených smerodajnou odchýlkou, ale aj z minimálnych a maximálnych hodnôt sú zrejmé možnosti v selekcii bahníč s vyšším obsahom tuku a bielkovín. Mimoriadne významným ukazovateľom z tohto pohľadu je **produkcia využiteľnej sušiny**. Tento ukazovateľ, v ktorom je zohľadnená nielen produkcia mlieka, ale aj obsah tuku a bielkovín by mal byť v ďalšom období základom selekcie pri slovenskej dojnej ovci. Ako je z tab. 3 vidieť najlepšie bahniče vyprodukovali v priemere $26,6 \pm 5,35$ kg využiteľnej sušiny, pričom u najlepších bahníč to bolo viac ako 30 kg a u špičkových bahníč viac ako 40 kg

Tab. 2: Skutočná, normovaná a priemerná denná produkcia 10 % najproduktívnejších bahníč pôsobiacich v chovoch podieľajúcich sa na tvorbe syntetickej populácie slovenskej dojnej ovce v rokoch 1995-2015.

Ukazovateľ	Počet bahníč	Priemer	Smerodajná odchýlka	Min.	Max.
Skutočná produkcia mlieka (v l)	2210	224,3	37,02	189,4	529,0
Normovaná produkcia mlieka (v l)	2210	257,6	34,47	223,7	642,1
Priemerná denná produkcia mlieka (v ml)	2210	1604,3	213,16	1396,1	4038,2
Dĺžka dojnej periódy (dni)	2210	135,6	16,11	110	198
Interval od obahnenia po 1.KMM (dni)	2210	65,5	18,69	14	100

Tab. 3: Obsah tuku, bielkovín, laktózy, sušiny, beztukovej sušiny a produkcia využiteľnej sušiny u 10 % bahníč s najlepšou SPM pôsobiacich v chovoch podieľajúcich sa na tvorbe syntetickej populácie slovenskej dojnej ovce v rokoch 1995-2015.

Ukazovateľ	Počet bahníč	Priemer	Smerodajná odchýlka	Min.	Max.
Obsah tuku (%)	1985	6,63	0,963	2,83	10,19
Obsah bielkovín (%)	1985	5,52	0,370	3,79	7,10
Obsah laktózy (v%)	1985	4,78	0,230	3,11	5,47
Sušina (%)	1985	17,02	1,056	11,10	20,71
Beztuková sušina (%)	1985	10,39	0,397	6,99	11,74
Produkcia využiteľnej sušiny (v kg)	1985	26,60	5,35	15,0	72,87

využiteľnej sušiny. Obsah sušiny a beztukovej sušiny bol u 10 % bahníč s najlepšou produkciou mlieka v priemere 17,02 resp. 10,39 %.

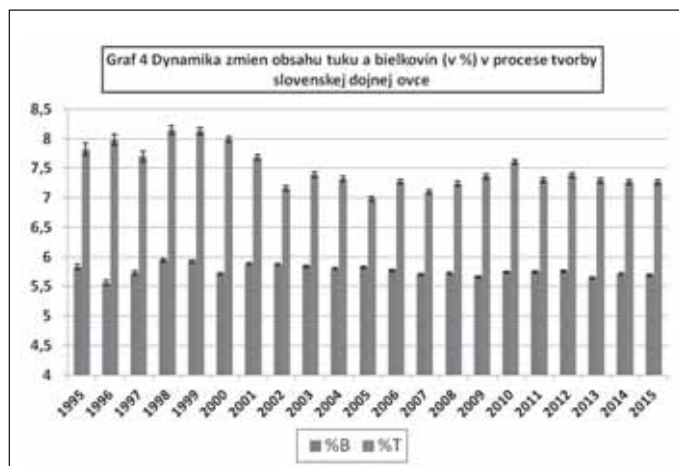
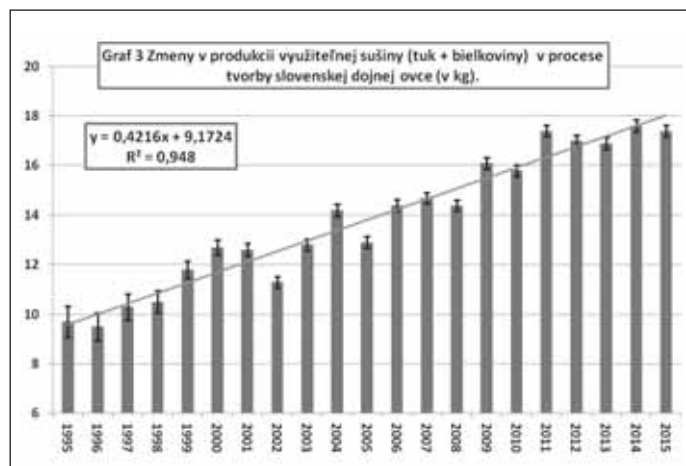
V súvislosti s mliekovou úžitkovosťou bahníč zapojených do programu tvorby slovenskej dojnej ovce je potrebné upozorniť na dĺžku dojnej periódy a interval medzi obahnením a prvým kontrolným meraním mlieka. Ako je z tab. 2 vidieť, priemerná dĺžka dojnej periódy bola u 10 % bahníč s najlepšou produkciou

mlieka len 135,6 dňa, s mimoriadne veľkým rozpätím (110 až 198 dní). U tejto skupiny bahníč bol však interval medzi obahnením a 1. kontrolným meraním mlieka (KMM) až 66 dní (tab. 2), čo poukazuje na obrovské nevyužitie možnosti eventuálneho zvyšovania produkcie mlieka. Je všeobecne známe, že produkcia mlieka je najvyššia v prvom a druhom mesiaci laktácie a určite by bolo potrebné výrazne posunúť začiatok pravidelného dojenia slovenskej dojnej ovce, najneskôr na 30 až 40 dní po obahnení, prípadne tieto ovce dojiť 1 krát denne už aj v priebehu prvého mesiaca laktácie, čo sa osvedčilo v rámci našich experimentov.

Pri analýze výsledkov programu zošľachťovania domácich plemien oviec (zošľachtená valaška, cigája a merino) s využitím plemena LC a VF, ktorý bol zameraný predovšetkým na zvýšenie produkcie mlieka, je dôležité identifikovať stáda (chovy), v ktorých sa v sledovanom období rokov 1995-2015 dosiahli v priemere najlepšie výsledky mliekovej úžitkovosti. V tab. 4 sú uvedené výsledky normovanej produkcie mlieka bahníč v 10-tich najlepších stádach, ktoré sa podieľali resp. stále podieľajú na

Tab. 4: Normovaná produkcia mlieka (LSM $\pm$ SE) v 10 najlepších stádach podieľajúcich sa na tvorbe slovenskej dojnej ovce (priemer za roky 1995-2013).

Identifikácia stáda	Názov stáda	LSM	SE
506502354	PD Belá-Dulice	190,57	1,751
609733058	Agrospol Hradová	172,80	5,214
806547002	Olšanka Košické Olšany	160,04	3,720
609733057	Agrospol Hradová	157,52	44,451
506525040	PD Sklabiňa	154,44	2,173
309381065	NPPC-VŮŽV ÚH T. Teplá	154,27	13,087
701548014	PD Malcov	153,20	9,485
309381061	NPPC-VŮŽV ÚH T. Teplá	149,33	2,305
713505096	Agrodružstvo Bystré	145,68	8,45
701501019	RPD Bardejov	145,68	19,889

tvorbe slovenskej dojenej ovce (ide o priemerné údaje NPM za celé sledované obdobie). Z tab. 3 je zrejmé, že **najlepšiu produkciu mlieka v sledovanom období dosiahol chov PD Belá Dulice (NPM 190,57±1,751 litra)**. Tento chov začal na Slovensku medzi prvými s masovým krížením oviec plemena ZV s plemenom LC v rámci rozmnožovacieho chovu. V súčasnosti chovajú na PD Belá Dulice v rámci šľachtiteľského chovu čistokrvné bahnice plemena LC a bohužiaľ len v úžitkovom chove pokračujú v tvorbe SD, v KÚ SD už v tomto chove nie je. Z chovov, ktoré sa podieľali na tvorbe SD už od 90-tych rokov minulého storočia a v programe stále pokračujú sa umiestnili medzi 10-timi najlepšimi chovmi čo sa týka PM PD Sklabinia (NPM 154,44±2,173 litra), Agrodružstvo Bystre (NPM 145,68±8,447 litra) a 2 chovy NPPC-VÚŽV – ÚH Trenčianska Teplá (NPM 154,27 resp. 149,33 litra). Z chovov, ktoré vstúpili do programu zošľachtovania neskôr patril k najlepším poľnohospodársky podnik Agrosopol Hradová (NPM = 172,80 resp. 157,52), ktorého ovce nie sú už v súčasnosti v kontrole úžitkovosti. K veľmi dobrým chovom patrí v posledných rokoch tiež NOFA – Fasinger. Bohužiaľ niektoré chovy, ktoré sa umiestnili medzi 10-timi

najlepšimi chovmi čo sa týka mliekovej úžitkovosti, s kontrolou mliekovej úžitkovosti (KMÚ) skončili a zrušili ŠECH (spomínaný Agrosopol Hradová) alebo bol chov predaný a pokračuje

v programe iný chovateľ (napr. RDP Bardejov Kľušov), prípadne s programom tvorby SD v danom chove skončili (PD Malcov). Medzi výborné chovy, ktoré medzi prvými začali s krížením merinských oviec s plemenom lacaune za účelom zvýšenia produkcie mlieka v rámci ŠECH bola Olšanka Košické Olšany, ktorá v sledovanom období dosiahla NPM na úrovni 160,47 ±3,720 litra (tab. 4). V súčasnosti chov už nie je zapojený do kontroly úžitkovosti.

Tab. 5: Zmeny v plodnosti bahníc v procese tvorby syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce.

Kontrolný rok	Veľkosť vrhu	
	LSM	SE
1996 / 1997	1,203	0,0289
1997 / 1998	1,416	0,0278
1998 / 1999	1,327	0,0255
1999 / 2000	1,310	0,0234
2000 / 2001	1,354	0,0221
2001 / 2002	1,382	0,0215
2002 / 2003	1,398	0,0195
2003 / 2004	1,362	0,0186
2004 / 2005	1,345	0,0176
2005 / 2006	1,386	0,0170
2006 / 2007	1,375	0,0160
2007 / 2008	1,391	0,0158
2008 / 2009	1,423	0,0161
2009 / 2010	1,370	0,0158
2010 / 2011	1,407	0,0154
2011 / 2012	1,346	0,0152
2012 / 2013	1,331	0,0155
2013 / 2014	1,328	0,0152
2014 / 2015	1,358	0,0152

Tab. 6: Veľkosť vrhu (LSM±SE) v 10 najlepších stádach podieľajúcich sa na tvorbe slovenskej dojenej ovce (priemer stád za roky 1997-2013).

Identifikácia stáda	Názov stáda	LSM	SE
506525044	PD Sklabinia	1,7376	0,1101
309481002	NPPC-VÚŽV-ÚH	1,5553	0,01516
505700001	Agro – Racio.s.r.o.	1,5007	0,01199
506525040	PD Sklabinia	1,4935	0,01199
708517051	PD Jarovnice	1,4619	0,01145
703008368	NOFA – Ing. N. Fasinger	1,4367	0,06686
501508074	PD Predmier – Súľov	1,4338	0,01127
703008369	NOFA – Ing. N. Fasinger	1,4294	0,08139
706527044	Vikartovská agrárna spoločnosť, a.s.	1,4027	0,02908
708723007	Fiam Agro Services s.r.o.	1,3744	0,02263

4.1.2. Plodnosť (veľkosť vrhu)

Priemerná veľkosť vrhu (VV) v sledovanom období rokov 1997 až 2015 bola v analyzovanej populácii **1,358±0,499 jahňaťa**. Najlepšie bahnice syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce (SD) mali v chovoch s dobrou chovateľskou úrovňou relatívne často trojčatá, sporadicky sa vyskytovali aj štvorčatá. Z analyzovaných faktorov mal na VV vysoko významný vplyv faktor stádo, kontrolný rok a aj vek bahníc ($P<0,001$). Koeficient opakovateľnosti (r^2) pre VV bol v analyzovanej populácii SD len 0,071, čo naznačuje na minimálny vplyv genetickej zložky na tento ukazovateľ. Vysvetlením môže byť skutočnosť, že v niektorých chovoch nie je vytvorené adekvátne chovateľské prostredie, ktoré by umožňovalo, aby sa plne realizoval genetický potenciál chovaných bahníc pre plodnosť. Ako je vidieť z tab. 5 veľkosť vrhu bahníc v sledovanom období u analyzovanej populácie SD v posledných rokoch viac-menej stagnuje. V posledných 10-tich rokoch sa udržiava v rozmedzí 1,328 až 1,423 jahňaťa a poukazuje na veľké rezervy, keďže rozdiely medzi stádami sú v tomto prípade mimoriadne vysoké. V posledných 5-tich rokoch veľkosť vrhu v priemere len jedenkrát prekročila hranicu 1,4 jahňaťa na 1 vrh. Dôvodom je fakt, že v posledných 5-tich rokoch boli zaradené do programu tvorby slovenskej dojenej ovce aj stáda, v ktorých nie je, bohužiaľ, plodnosť veľmi vysoká. Ako je však vidieť

z tab. 6, v najlepších stádach veľkosť vrhu prekročila v priemere hodnotu 1,5. Najlepšiu priemernú veľkosť vrhu zo zakladajúcich ŠECH dosiahla PD Sklabiňa ($1,73 \pm 0,011$ v jednom chove a $1,49 \pm 0,020$ v druhom chove). Veľmi dobrú plodnosť dosiahli v sledovanom období ŠECH NPPC-VÚŽV – ÚH Trenčianska Teplá (veľkosť vrhu = $1,55 \pm 0,015$), Agro Racio, s. r. o. ($1,50 \pm 0,020$), tiež PD Jarovnice ($1,46 \pm 0,01$), NOFA – Ing. N. Fasinger, PD Predmier Súľov a ďalšie (viď tab. 6).

4.2. Výsledky získané analýzou údajov z kontroly úžitkovosti SD publikovaných v ročenkách PSSR, š.p. Bratislava.

4.2.1. Stav oviec v kontrole úžitkovosti a v úžitkových chovoch

V tab. 8 sú uvedené stavy oviec v chovoch, zapojených do KÚ, v ktorých sa vytvára syntetická populácia slovenskej dojenej ovce (za roky 2013-2015). V chovoch zapojených do KÚ pôsobilo v r. 2013-2015 celkom 4977 až 5199 oviec vedených v plemenárskej evidencii ako „slovenská dojná ovca“. Je potešiteľné, že počet oviec SD v KÚ rastie, pritom vo všetkých chovoch zapojených do programu tvorby SD bol v r. 2015 celkový počet zvierat v dobe bonitácie viac ako 5 tisíc kusov, pritom v kontrole úžitkovosti bolo ponechaných celkom 3292 oviec (bahnice + jarky) a k ďalšiemu chovu bolo ponechaných až 1305 jahničiek, t.j. až 39,6 % zo stavu bahníc a jariiek. To naznačuje, že chovatelia majú stály záujem o chov SD. V kontrolovaných stádach bolo ponechaných k chovu tiež 322 baránkov, čo je jasným dôkazom záujmu o aukčné barany SD v kontrolovaných chovoch, ale aj v chovoch úžitkových. Môžeme reálne predpokladať, že uvedenými baranmi po ich predvedení na nákupných trhoch v r. 2016 môže byť ročne pripustených cca 12 tis. ks oviec.

Pre úspešnú realizáciu akéhokoľvek šľachtiteľského programu je veľmi dôležitá efektívna veľkosť populácie a výberová základňa. Tento fakt bol hlavným motívom pre to, aby od roku 2012 boli všetky krížence chované v ŠECH hodnotené v rámci jednej populácie slovenskej dojenej ovce, a to bez ohľadu na východzie plemeno a genetický podiel zošľachťujúcich plemien. Barany SD (predtým rôzne typy krížencov) vyprodukované v ŠECH pôsobili a pôsobia aj v mnohých úžitkových chovoch. Stav bahníc a ich úžitkovosť v týchto chovoch sú však oficiálne neznáme. Je ale realitou, že v niektorých úžitkových chovoch, v ktorých dlhé roky používali v plemenitbe čistokrvné barany LC, prípadne VF a v súčasnosti používajú barany SD, je najmä mlieková úžitkovosť, ale aj plodnosť vysoká (**k najlepším patrí Agropol Hradová, SHR Brežňan, PD Tvrdošín, PD Uhrovec, Farma Pružina, SHR Zúbek, SHR**

Angelovič a mnoho ďalších. Bohužiaľ niektoré úžitkové chovy, kde dlhé roky využívali v plemenitbe čistokrvné barany LC, prípadne VF a neskôr aj barany SD a dosahovali veľmi dobré produkčné i reprodukčné parametre, sa rozhodli prejsť na chov čistokrvného zošľachťujúceho plemena (najmä plemena LC). Takýmito chovmi je napr. RD Hron Slovenská Ľupča, PD Nemšová, a niektoré ďalšie. Podľa informácií od pracovníkov Zväzu chovateľov oviec a kôz Banská Bystrica a pracovníkov Plemenárskych služieb SR, š.p., ktorí majú prehľad aj o úžitkových chovoch, by mohlo v súčasnosti pôsobiť na Slovensku cca 50 tisíc bahníc, ktoré sa približujú svojimi parametrami slovenskej dojenej ovci. Potešiteľné je, že vo väčšine oslovených chovov došlo pri použití baranov SD. Výška nárastu produkcie mlieka je odrazom vytvorených chovateľských podmienok resp. genetického podielu zošľachťujúcich plemien.

Tab. 8: Stav oviec v ŠECH, v ktorých sa vytvára syntetická populácia slovenskej dojenej ovce v posledných 3 rokoch (podľa výsledkov PSSR, š.p. Bratislava).

Kontrolný rok	Počet chovov	Počet zvierat v dobe bonitácie	Počet predvedených matiek a jariiek	Stav oviec ponechaných v KÚ	Počet baranov ponechaných v KÚ	Počet jahničiek ponechaných k chovu	Počet baránkov ponechaných k chovu
2013	13	4977	3521	3285	82	1049	306
2014	13	5018	3552	3275	105	1030	301
2015	13	5199	3404	3292	145	1305	322

Tab. 9: Údaje o počte bahníc a produkcii mlieka z niektorých úžitkových chovov, v ktorých sa robilo resp. robí kríženie so špecializovanými dojnými plemenami LC a VF resp. s baranmi SD (výsledky prieskumu z r. 2013).

Podnik/farma	Počet bahníc	Produkcia mlieka (v litroch)	Poznámka
SHR Brežňan	550	138	Zvýšenie produkcie syra z 22 na 30 kg
Farma Pružina, pani O. Apoleníková	1200	150	
Agrofin Dolný Hričov (Ing. Chamaj)	600	140	Zvýšenie produkcie mlieka zo 60 l (r.1999) na 140 litrov
PD Vlára Nemšová	550	200	Podiel LC 75% a viac; doja aj v zime
PD Tvrdošín	490	163	
Agropol Hradová, Tisovec	1200	161	7 rokov
Agrofarma Dianiška, Tisovec	600	135-140	5 r.; 400 ks doja v lete, 200 ks v zime
Firma Gulik, s.r.o.	150	95	O 20% vyššia produkcia
Jozef Zvara, Detva	100	156	3 r.; asi 700 dojok
SHR Milan Saloň Radoma	550	priemer 1 liter/deň	4 r. doja aj v zime 100-120 ks
SHR Angelovič	550	92	4 r.; zvýšili produkciu z 56 l na 92 l

Tab.10: Mlieková úžitkovosť bahníc syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce v r. 2013 -2015 (upravené podľa výsledkov PS SR, š.p. Bratislava).

Kontrolný rok	Počet chovov	Počet normovaných laktácií	Normovaná produkcia mlieka (priemer a rozpätie; v l)	Obsah tuku (%)	Obsah bielkovín (%)	Obsah laktózy (%)
2013	12	1122	164,15 (84,97-235,9)	7,12	5,55	5,57
2014	13	1126	163,95 (74,21-203,15)*1	7,00	5,64	4,50
2015	14	1191	161,95 (83,42-193,17) *2	7,05	5,64	4,76

*1 - 8 stád malo NPM vyššiu ako 150 l; *2 - 12 stád malo NPM viac ako 150 l

Tab.11: Mlieková úžitkovosť bahníc syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce v r. 2013 -2015 v porovnaní s pôvodnými a zošľachtujúcimi plemenami (upravené podľa výsledkov PS SR, š.p. Bratislava).

Kontrolný rok	PL	Počet chovov	Počet normovaných laktácií	Normovaná produkcia mlieka (priemer a rozpätie; v l)	Obsah tuku (%)	Obsah bielkovín (%)	Obsah laktózy (%)
2013	SD	12	1122	164,15 (84,97-235,9)	7,12	5,55	5,57
	C	23	2151	112,91	7,23	5,87	4,57
	ZV	25	2529	113,79	7,52	5,69	4,55
	LC	13	546	213,09	6,82	5,59	4,56
	VF	3	13	222,81	6,82	5,59	4,56
2014	SD	13	1126	163,95 (74,21-203,15)*1	7,00	5,64	4,50
	C	21	2058	118,25	7,34	5,79	4,64
	ZV	22	2275	103,30	7,76	5,83	4,57
	LC	16	723	221,06	6,78	5,66	4,63
	VF	3	9	250,47	5,04	5,54	4,83
2015	SD	14	1191	161,95 (83,42-193,17) *2	7,05	5,64	4,76
	C	18	1825	123,78	6,97	5,93	4,85
	ZV	20	1760	111,04	7,51	5,76	4,72
	LC	16	694	227,41	6,71	5,80	4,87
	VF	2	10	277,84	5,08	5,25	4,89

*1 - 8 stád malo NPM vyššiu ako 150 l; *2 - 12 stád malo NPM viac ako 150 l

4.2.2. Mlieková úžitkovosť bahníc v kontrole úžitkovosti v r. 2013 až 2015.

V tab. 10 sú uvedené výsledky mliekovej úžitkovosti bahníc syntetickej populácie SD za rok 2013. **Normovaná produkcia mlieka v 12-14 stádach zapojených do KMÚ v r. 2013-2015 bola v priemere 161,95 - 164,15 litra**, s mimoriadne veľkým rozpätím v každom roku. Toto konštatovanie platí aj v prípade, keď nebudeme brať do úvahy slovenskú dojnú ovcu vytvorenú na báze plemena merino (napr. PD Odorín). V grafe 5 sú uvedené výsledky NPM v 10-tich najlepších stádach, v ktorých sa tvorí SD. Z tohto grafu vyplývajú v niektorých prípadoch až príliš veľké rozdiely pri porovnaní NPM za roky 2014 a 2015. Spoločným úsilím všetkých chovateľov by mala byť stabilizácia produkcie mlieka. Uvedené medzi stádové rozdiely poukazujú na fakt, že v niektorých chovoch sú veľké rezervy v chovateľských podmienkach, v manažovaní stáda a najmä vo výžive oviec. Rozdiely v genetickej skladbe chovaných oviec majú podľa nášho názoru len minimálny vplyv. Spoločným úsilím všetkých chovateľov by mala byť stabilizácia produkcie mlieka. Z údajov vyplývajúcich z tab. 10 a grafu 5 však jednoznačne

ne vyplýva, že NPM na úrovni 160 až 170 litrov je v súčasnosti v ŠECH samozrejmosťou, v prípade že sú splnené základné chovateľské podmienky. Pre porovnanie uvádzame, že v šľachtiteľských chovoch plemena ZV bola v roku 2013-2015 NPM na úrovni 103,30-113,79 litra a u plemena C na úrovni 112,91 – 123,78 litra. Priemerná úroveň produkcie mlieka čistokrvných oviec plemena LC (počet VF bahníc v KÚ je veľmi nízky) bola v sledovanom období v priemere na úrovni 213-227 litrov. **Ak porovnáme priemer čistokrvných plemien ZV a C s priemerom SD z posledných 3 rokov, tak rozdiel v NPM v prospech SD bol 43,5%.**

Surové ovčie mlieko sa v našich podmienkach využíva prakticky výlučne na výrobu rôznych druhov čerstvých, parených, polotvrdých i tvrdých syrov, ale aj ovčích jogurtov. Výťažnosť syra závisí najmä od obsahu základných zložiek mlieka (tuk, bielkoviny). Preto je veľmi dôležitý aký je priemerný obsah týchto zložiek v mlieku bahníc „slovenskej dojenej ovce“ v porovnaní s mliekom oviec plemena zošľachtená valaška a cigája. Z údajov uvedených v tab. 11 vyplýva, že priemerný obsah tuku a bielkovín u oviec plemena C a ZV bol v sledovanom ob-

dobí na úrovni 7,39 % resp. 5,81%. **Priemerný obsah tuku a bielkovín mlieka bahníc slovenskej dojenej ovce bol v sledovanom období na úrovni 7,06 % resp. 5,61 %, čo znamená, že rozdiel v neprospech SD je len 4,5 resp. 3,8 %.**

4.2.3. Reprodukčné ukazovatele bahníc v kontrole úžitkovosti v r. 2013 až 2015.

V tab. 12 sú uvedené reprodukčné ukazovatele bahníc syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce za roky 2013-2015. **Priemerná plodnosť na obahnenú ovcu bola v r. 2015 v 14 stádach, v ktorých sa tvorí SD, s počtom pripustených bahníc 2999 ks na úrovni 141,7 %, s veľmi veľkým rozpätím (119,8 až 200 %).** Podobne veľké rozpätie plodnosti bolo aj v predchádzajúcich 2 rokoch, keď najlepšie chovy dosahovali plodnosť na obahnenú ovcu nad 150 %. Bohužiaľ musíme konštatovať, že výsledky oploďnenosti za celú syntetickú populáciu SD boli v uvedených rokoch nie veľmi vysoké (len 88,2 % až 82,5 %). Zdá sa, že v niektorých chovoch sa zďaleka nevyužíva genetický potenciál bahníc syntetickej populácie SD. Ako je zrejme z grafu 6, v niektorých stádach boli medziročné rozdiely (pri

Tab.12: Reprodukčné ukazovatele bahníc syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce v r. 2013 – 2015 (upravené podľa výsledkov PS SR, š.p. Bratislava).

Kontrolný rok	Počet chovov	Počet bahníc pripustených	Počet bahníc obahnených	Percento oploďnenia	Percento plodnosti	Percento plodnosti na obahnenú ovcu (min.-max.)
2013	12	2981	2333	88,2	121,2	137,5 (120,8-164,4)
2014	13	2937	2420	92,5	127,0	137,4 (118,8-171,4)
2015	14	2999	2553	91,3	128,9	141,1 (119,8-200,0)

Tab.13: Reprodukčné ukazovatele bahniek syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce v r. 2013 – 2015 v porovnaní s pôvodnými a zošľachťujúcimi plemenami (upravené podľa výsledkov PS SR, š.p. Bratislava).

Kontrolný rok	PL	Počet chovov	Počet bahniek pripustených	Počet bahniek obahnených	Percento oplodnenia	Percento plodnosti	Percento plodnosti na obahnenú ovcu (min.-max.)
2013	SD	12	2981	2333	88,2	121,2	137,5 (120,8-164,4)
	C	23	7474	6585	91,8	117,8	128,3
	ZV	28	9552	7756	88,9	115,5	129,9
	LC	13	1237	951	85,6	125,0	146,1
	VF	4	39	26	83,9	161,3	192,3
2014	SD	13	2937	2420	92,5	127,0	137,4 (118,8-171,4)
	C	21	6588	5725	93,1	122,5	131,6
	ZV	25	8733	6372	86,7	114,2	131,7
	LC	16	1533	1207	84,5	124,2	147,1
	VF	3	32	21	91,3	187,0	204,8
2015	SD	14	2999	2553	91,3	128,9	141,1 (119,8-200,0)
	C	20	6068	5174	94,1	125,7	133,7
	ZV	24	7409	5585	87,8	118,5	135,0
	LC	17	1461	1185	91,5	132,5	144,5
	VF	4	36	31	100	203,2	203,2

Tab.14: Intenzita rastu jahniat syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce v r. 2013 - 2015 (upravené podľa výsledkov PS SR, š.p. Bratislava).

Kontrolný rok	Počet chovov	Počet baránkov	Počet jahničiek	Hmotnosť do odstavu baránky (vek-dni)	Hmotnosť do odstavu jahničky (vek-dni)	PDP do odstavu baránky	PDP do odstavu jahničky
2013	13	263	889	18,2 (54)	17,6 (56)	298	266
2014	13	252	814	18,1 (55)	19,5 (53)	309	273
2015	15	274	793	20,7 (55)	17,9 (53)	319	280

porovnaní rokov 2014 a 2015) v plodnosti na obahnenú ovcu viac ako 10%. Pre porovnanie uvádzame v tab. 13 plodnosť na obahnenú ovcu čistokrvných bahniek ZV a C v rokoch 2013-2015. Z tab. 13 vyplýva, že priemerná plodnosť na obahnenú ovcu bola u čistokrvných bahniek C a ZV v sledovanom období na úrovni 131,7 % a u populácie SD na úrovni 138,7 % (rozdiel 5,5 % v prospech SD). Tento rozdiel nie je veľký, sme ale **presvedčení, že genetický potenciál SD je pri dobrom zvládnutí obdobia pripúšťania už v súčasnosti na úrovni 160% (viď graf 6)**. Dôkazom nedostatočného zvládnutia najmä obdobia pripúšťania v niektorých stádach zapojených do programu tvorby SD je nízka oplodnenosť a plodnosť (tab. 13).

4.2.4. Intenzita rastu jahniat syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce.

Jedným z cieľov programu tvorby slovenskej dojenej ovce bola dobrá intenzita rastu jahniat do odstavu tak, aby mohli byť predávané ako kvalitné jatočné jahňatá pred veľkonočnými a vianočnými sviatkami. Tento zámer sa podľa nášho názoru darí naplňovať. V tab. 14 sú uvedené výsledky intenzity rastu jahniat syntetickej populácie za rok 2013-2015. Priemerná hmotnosť 274 baránkov pri odstavu vo veku 55 dní bola v roku 2015 20,7 kg a u 793 jahničiek vo veku 53 dní 17,9 kg. **Priemerné denné prírastky do odstavu boli v roku 2015 veľmi dobré, a to 319 g pri baránoch a 280 g pri jahničkách.** Pre porovnanie uvádzame, že v ŠCH plemena ZV boli v roku 2015 PDP pri baránoch 290 g a pri jahničkách 256 g a v ŠCH plemena C to bolo 322 g pri baránoch a 249 g pri jahničkách.

4.3. Výsledky získané analýzou experimentálnych dát

4.3.1. Vlnová úžitkovosť slovenskej dojenej ovce

Populácia oviec úžitkového typu slovenskej dojenej ovce by mala byť vhodná najmä pre polointenzívny systém chovu, s využívaním pastvy všetkými kategóriami oviec (jahničky, baránky, jarky, bahnice), s dobrými adaptačnými schopnosťami. V praxi, v našich chovateľských podmienkach, to okrem iného znamená, aby ovce boli aj primerane ovlnené. Vzhľadom k skutočnosti, že na tvorbe syntetickej populácie slovenská dojná ovca sa podieľalo viacero plemien výrazne rozdielných aj z hľadiska kvality vlny (jemnovlnové plemeno lacauene a merino, polojemnovlnové plemeno cigája a východofrízské plemeno a polohrubovlnové plemeno zošľachtená valaška), sú ovce tejto populácie v súčasnosti vo vlnovej úžitkovosti nie veľmi homogénne, s relatívne veľkou variabilitou v sortimentoch vlny (aktuálny bonitačný kľúč pripúšťa u slovenskej dojenej ovce sortiment AB – D). Selekciami sa však tento rozsah postupne, z roka na rok zužuje a v súčasnosti väčšina oviec SD má jemnosť vlny sortimentu BC a C. Keďže sa produkcia vlny v rámci kontroly úžitkovosti nesleduje, **zistovali sme produkciu vlny v populácii SD na Účelovom hospodárstve NPPC – VÚŽV V Trenčianskej Tepľej.** Ročná produkcia potnej vlny sa pohybovala v rozmedzí 2,20 až 3,40 kg v závislosti od genetického podielu špecializovaných dojných oviec. Čistokrvné ZV bahnice plemena zošľachtená valaška vyprodukovali v rovnakých podmienkach 3,91 kg, čistokrvné cigájske ovce

3,34 kg a čistokrvné LC ovce len 1,42 kg potnej vlny. Z výsledkov hodnotenia produkcie vlny a jej kvality vyplynulo, že najlepšie spĺňali očakávané kritériá čo sa týka vlnovej úžitkovosti jedince so sortimentom vlny BC až C. U baranov by mohol byť vhodný až sortiment CD, a to najmä v horších chovateľských podmienkach, s extenzívnejším chovom, s využívaním pastvy aj počas dlhšej nepriazni počasia.

4.3.2. Morfologické a funkčné vlastnosti vemen slovenskej dojenej ovce

Z dlhoročného štúdia morfologických a funkčných vlastností mnohých genotypov oviec vytvorených na báze plemena ZV a C s použitím plemena LC a VF, ktoré tvorili základ pre vytvorenie nového úžitkového typu „slovenskej dojenej ovce“ vyplynuli viaceré výsledky hovoriace v prospech „Slovenskej dojenej ovce“. Z hľadiska celkového posúdenia vhodnosti vemen pre podmienky strojového dojenia (na základe hodnotenia morfológie vemen) možno s potešením konštatovať, že bahnice „slovenskej dojenej ovce“ majú vhodnejšie vemená pre strojové dojenie ako východzie plemená (cigája, zošľachtená valaška) i zošľachťujúce plemená (najmä plemena lacauene). Týka sa to najmä výrazného zlepšenia parametra „hlbka“ a „šírka“ vemen v porovnaní s čistokrvnými bahnicami plemena ZV a C a podstatného zlepšenia ukazovateľa „postavenie ceckov“ v porovnaní s bahnicami čistokrvného plemena lacauene. Postavenie ceckov súvisí s veľkosťou cisterny vemen, ktorá bola pri bahniciach SD väčšia. Z hľadiska dojiteľnosti je veľmi dôležité upevnenie vemen, ktoré bolo pri SD lepšie hodnotené ako pri východných plemenách (ZV

resp. C a LC). Celkový tvar vemena (z pohľadu jeho vhodnosti na strojové dojenie) bol pri SD lepšie hodnotený ako pri východných plemenách ZV a C a tiež pri plemene LC. Z hľadiska celkového posúdenia vhodnosti vemena pre podmienky strojového dojenia (na základe hodnotenia morfológie vemena) môžeme s potešením konštatovať, že vo väčšine prípadov mali bahnice SD vhodnejšie vemena pre strojové dojenie ako východzie i zošlachťujúce plemena.

Dojiteľnosť resp. intenzitu spúšťania mlieka a rýchlosť vydávania významne ovplyvňuje cisterna vemena. Pomocou ultrasonografu sme zistili, že veľkosť ľavej aj pravej cisterny je najmenšia u našich domácich plemien C a ZV a najväčšie pri bahniciach plemena LC. Z výsledkov sledovania veľkosti mliečnych cisterien vemena s použitím ultrasonografickej techniky (dĺžka, šírka, plocha ľavej a pravej cisterny), jednoznačne vyplynulo, že veľkosť cisterien je pri „slovenskej dojnej ovce“ výrazne väčšia ako pri východných plemenách ZV a C. Napríklad suma plôch ľavej a pravej cisterny bola pri čistokrvných C bahniciach 2859 mm², pri čistokrvných ZV bahniciach 3073 mm², pri čistokrvných LC bahniciach 5397 mm², zatiaľ čo pri bahniciach syntetickej populácie SD sa tento ukazovateľ pohyboval v rozmedzí 3945 až 4435 mm². Čo sa týka produkcie mlieka a dojiteľnosti bahníc, bahnice SD mali vyšší strojový i celkový výdaj ako čistokrvné bahnice ZV a C. Podiel strojového dodojku, ako významného ukazovateľa charakterizujúceho dojiteľnosť, bol pri bahniciach SD približne na úrovni domácich plemien, ale treba brať v úvahu fakt, že strojový výdaj i celkový výdaj bol pri bahniciach SD výrazne vyšší.

Ak zosumarizujeme výsledky zo sledovania morfológických a funkčných vlastností vemena bahníc SD, môžeme konštatovať, že bahnice SD majú vemena vhodnejšie pre strojové dojenie ako obe východzie plemena (C, ZV) i plemena zošlachťujúca (LC, VF), sú vhodné pre strojové dojenie a možno u nich očakávať lep-

šiu dojiteľnosť ako pri čistokrvných bahniciach plemena LC.

5. Záver

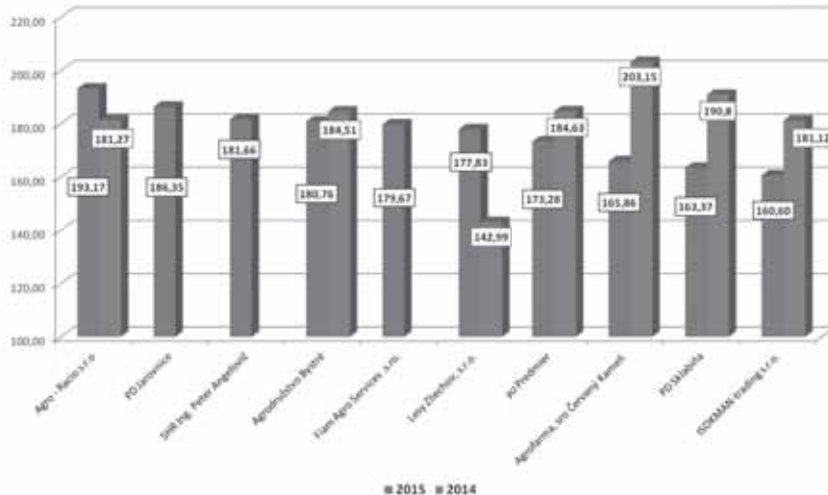
Na základe analýzy výsledkov uvedených v predkladanom analytickom materiáli s názvom „Aktuálny stav v šľachtení slovenskej dojnej ovce“ môžeme konštatovať nasledovné:

- **Populácia oviec úžitkového typu slovenskej dojnej oviec zaradených do kontroly úžitkovosti je v súčasnosti (r. 2016) dostatočne veľká (viac ako 5 tis. oviec v KÚ; zaraďovanie jahničiek je vyššie ako 35 %; v r. 2015 až 39,6%).** Ak vychádzame zo všeobecne prijatej zásady, že kontrolovaná populácia by mala predstavovať cca 10% z celej populácie určitého plemena resp. úžitkového typu, potom by z uvedenej 5 tis. ks populácie mohla byť zabezpečená plemenitba u cca 50 tis ks oviec v úžitkových chovoch. **V posledných 3 rokoch sa ročne vyprodukovalo viac ako 300 ks aukčných**

baranov, ktoré spolu so staršími baranmi pôsobiace v chovoch dokážu pripustiť cca 50 tis. ks bahníc. V populáciu oviec SD zapojených do kontroly úžitkovosti bude však potrebné naďalej pokračovať v jej stabilizácii, a to z hľadiska početných stavov, úžitkovosti i exteriérových vlastností, vrátane vlny.

- V produkcii mlieka sa zámery programu podarilo za predchádzajúce 20 ročné obdobie v plnom rozsahu naplniť. Počas obdobia tvorby slovenskej dojnej ovce v rokoch 1995 až 2015 sa napríklad **normovaná produkcia mlieka zvýšila v chovoch zapojených do programu viac ako dvojnásobne (zo 79,8 litra v roku 1995 na 164,0 litra v roku 2015)**. Podobne aj v prípade priemernej dennej produkcie mlieka a v prípade produkcie využiteľnej sušiny došlo v sledovanom období k nárastu produkcie o 109 % resp. o 79 %.
- Normovaná produkcia mlieka (NPM) vo všetkých chovoch participujúcich na programe bola v r. 2015 v priemere na úrovni 164,0 litra. **Najlepšie chovy štandardne dosahujú produkciu mlieka na úrovni 170 – 190 litrov.**
- O vynikajúcej genetickej potencii bahníc chovaných v chovoch zapojených do programu tvorby SD svedčia **výsledky mliekovej úžitkovosti 10 % najproduktnejších bahníc, u ktorých je NPM vyššia ako 250 litrov, priemerná denná produkcia mlieka viac ako 1600 ml a produkcia využiteľnej sušiny viac ako 26 kg.**
- Priemerný obsah tuku a bielkovín sa v priebehu rokov 1995 až 2015 znížil u vytvárannej populácii SD len nepatrne (pokles o 7 % v prípade tuku a o 2,4 % v prípade bielkovín).
- Plodnosť na obahnenú ovcu bahníc v chovoch zapojených do programu tvorby SD sa v rokoch 1997 až 2015 nezvýšila podľa

Graf 5 Normovaná produkcia mlieka v 10 najlepších stádach, ktorých sa tvorí slovenská dojná ovca v posledných 2 rokoch (vypočítané na základe výdajov: F018, kú. Bratislava)

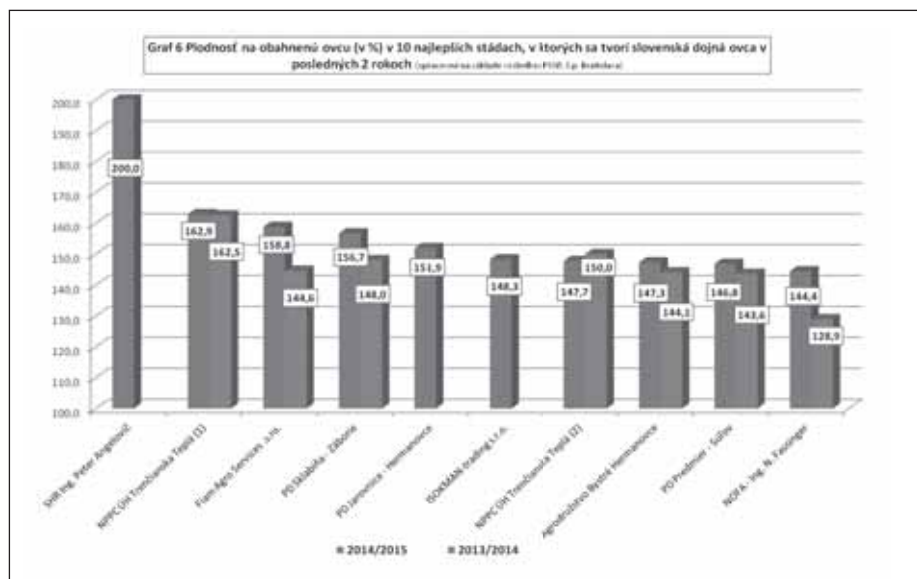
očakávaní. V roku 2015 bola v priemere na úrovni 141,1% (podľa aktuálnych výsledkov z KÚ). Nižšia plodnosť v porovnaní s očakávaním je s najväčšou pravdepodobnosťou odrazom často neadekvátnych chovateľských podmienok (nie genetickej potencie SD), o čom svedčia aj ukazovatele oplodnenosti a plodnosti na pripustenú ovcu v niektorých chovoch. **V najlepších chovoch je plodnosť na obahnenú ovcu už v súčasnosti na úrovni 160% a viac, čo je v súlade so zámermi programu.**

- Intenzita rastu jahniat u syntetickej populácie SD vyjadrená priemernými dennými prírastkami do odstavu zodpovedá v súčasnosti zámerom programu. U baránkov sú PDP na úrovni 300 g a jahničky majú hmotnostné prírastky vyššie ako 260 g.

6. Zdôvodnenie návrhu pre uznanie syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce za nové národné plemeno v zmysle planej legislatívy

V zmysle § 2 ods. 8 zákona č. 194/1998 Z.z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat je „plemeno populácia hospodárskych zvierat rovnakého druhu a rovnakého fylogenetického pôvodu vyznačujúca sa spoločnými charakteristickými znakmi a stálymi vlastnosťami, ktoré v nezmenených podmienkach prenášajú na svoje potomstvo, odlišujúce sa aspoň v jednom znaku alebo vlastnosti od ostatných populácií. Početnosť jedincov populácie tvoriacich plemeno musí umožňovať jej autoreprodukciiu“. **Aktuálna populácia „slovenskej dojenej ovce“ na Slovensku spĺňa podľa nášho názoru požiadavku, aby bol začatý proces pre uznanie tejto populácie za nové národné plemeno.** Ako bolo uvedené vyššie (viď kap. 4. 2. 1 a kap. 5) populácia je v súčasnosti dostatočne veľká na to, aby bolo umožnené udržať toto plemeno v čistokrvnej forme aj v ďalších rokoch. Ovce SD sa vyznačujú viacerými užitkovými a fenotypovými ukazovateľmi, ktorými sa odlišuje od východných plemien (ZV, C, M), ale tiež plemien, ktoré boli použité na zošľachtovanie (LC, VF). Jednoznačne sa „slovenská dojná ovca“ diferencuje od uvedených plemien v ukazovateľoch súvisiacich s mliekovou užitkovosťou (najmä produkcia a zloženie mlieka, morfológia vemena, dojiteľnosť). Vyznačuje sa aj lepšimi reprodukčnými parametrami a rastovou schopnosťou v porovnaní s ovcami plemena C a ZV. V porovnaní s plemenami LC a VF sa vyznačuje lepšimi adaptačnými schopnosťami a vhodnosťou pre polointenzívny chov (využitie pastvy všetkými kategóriami oviec). Požadované vlastnosti sú prenášané na potomstvo, pričom dôsledným výberom rodičovských párov sa populácia SD prieběžne homogenizuje a stabilizuje v smere chovného cieľa.

Ovce syntetickej populácie sú už niekoľko rokov vedené v plemenárskej evidencii, v kontrole užitkovosti i evidencii ŠVPS ako ovce s pracovným označením „slovenská dojná

ovca“. Už niekoľko rokov sa pracuje s týmito ovcami v chovoch zapojených do kontroly užitkovosti ako s čistokrvnými zvieratami, pričom aj plemenárska práca v týchto chovoch je robená takmer výhradne na báze čistokrvnej plemenitby. Už v súčasnosti je prakticky možné bez väčších problémov zaradiť zvieratá zo všetkých ŠECH do plemennej knihy „slovenskej dojenej ovce“, s oficiálnou skratkou plemena SD. Šľachtenie navrhovaného nového plemena slovenskej dojenej ovce bolo permanentne pod kontrolou Šľachtiteľskej rady a Rady plemených kníh pri ZCHOK Banská Bystrica. Uvedené je zárukou, že aj v prípade uznania nového plemena SD bude zabezpečený jeho pozitívny rozvoj aj v ďalších rokoch.

7. Publikované práce súvisiace s tvorbou slovenskej dojenej ovce

APOLEN, D. - ČAPISTRÁK, A. - MARGETÍN, M. 2000. Mlieková užitkovosť a plodnosť krížienok plemena merino s dojnými plemenami. In *Acta fytotechnica et zootechnica*. Nitra: XIX. Dni genetiky, roč. 3, s. 121. ISBN 80-7137-748-1.

APOLEN, D. - MARGETÍN, M. - MARGETÍNOVÁ, J. 2014. Optimalizácia odchovu jahniat dojných plemien oviec. In *Aktuálna situácia v chove oviec na Slovensku* [CD]. Banská Bystrica: Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku. ISBN 978-80-971698-7-9.

ČAPISTRÁK, A. - MARGETÍN, M. - APOLEN, D. - ŠPÁNIK, J. 1999. Produkcia a zloženie mlieka oviec plemena zošľachtená valaška, lacau-ne a ich krížienok. In *Význam chovu ovci a kôz v predstupní období do EU*. Seč: Junior centrum, s. 33-36.

ČAPISTRÁK, A. - MARGETÍN, M. - APOLEN, D. - ŠPÁNIK, J. 2000a. Produkcia mlieka a plodnosť oviec plemena zošľachtená valaška, krížienok s plemenami lacau-ne a východofrízskym plemenom. In *Acta fytotechnica et zootechnica*. Nitra: XIX. Dni genetiky, roč. 3, s. 120. ISBN 80-7137-748-1.

ČAPISTRÁK, A. - MARGETÍN, M. - APOLEN, D. - ŠPÁNIK, J. 2000 b. Zošľachtovanie oviec na

zvýšenú produkciu mlieka v ŠECH. In *Chov oviec a kôz*, roč. 22, č. 1, s. 3-6. ISSN 1336-4715.

ČAPISTRÁK, A. - MARGETÍN, M. - APOLEN, D. - ŠPÁNIK, J. 2013. Uplatňovanie veľmi skorej odstavu jahniat pri bahniaciach s vysokou produkciou mlieka. In *Chov oviec a kôz*, roč. 33, č. 1, s. 8-11. ISSN 1336-4715.

ČAPISTRÁK, A. - MARGETÍN, M. - MARGETÍNOVÁ, J. - APOLEN, D. - ŠPÁNIK, J. 2010. Ovčiarom v Trenčianskej Teplej sa darí. In *Chov oviec a kôz*, roč. 30, č. 1, s. 27-29. ISSN 1336-4715.

ČAPISTRÁK, A. - MARGETÍN, M. - VALKOVSKÝ, P. - FOLTYS, V. 1995. Produkcia a zloženie mlieka oviec plemena zošľachtená valaška počas dojenej periódy. In *Živočišná Výroba*, roč. 40, č. 4, s. 187-190.

MARGETÍN, M. 1996. Úžitkovosť oviec plemena lacau-ne chovaných na Slovensku. In *Náš chov*, č. 8, s. 57-58. ISSN 0027-8068.

MARGETÍN, M. 1998. Perspektívy ovčieho mliekarstva na Novom Zélande. In *Slovenský chov*, č. 5, s. 28 - 29. ISSN 1335-1990.

MARGETÍN, M. 1999. Chov dojných oviec na Slovensku a v zahraničí. In *Chov dojných oviec a strojové dojenie*. Trenčín: Výskumný ústav živočišnej výroby, Stanica chovu a šľachtienia oviec a kôz, s. 10 - 18.

MARGETÍN, M. 2008. Stručná charakteristika najvýkonnejších mliekových plemien (prvá časť). In *Chov oviec a kôz*, roč. 27, č. 4, s. 29-30. ISSN 1336-4715.

MARGETÍN, M. 2009. Stručná charakteristika najvýkonnejších mliekových plemien (druhá časť). In *Chov oviec a kôz*, roč. 29, č. 1, s. 25-26. ISSN 1336-4715.

MARGETÍN, M. et al. 1996. Súčasnosť a perspektíva chovu oviec na Slovensku. In *Chov ovci a kôz v súčasných podmienkach*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, s. 12-17.

MARGETÍN, M. - APOLEN, D. 2014. Aktualizácia šľachtiteľského programu v populácii slovenskej dojenej ovce na základe získaných výsledkov. In *Poznatková podpora zvýšenia kvality a ponuky domácich živočišných produktov*. Nitra: Národné poľnohospodárske a potravinárske

centrum – Výskumný ústav živočíšnej výroby, 26 s.

MARGETÍN, M. – APOLEN, D. – ČAPISTRÁK, A. 1999. Zošľachťovanie merinských oviec v sme-re mäsovo – mliekovom. In *Náš chov*, roč. 59, č. 5, s. 17-19. ISSN 0027-8068.

MARGETÍN, M. – APOLEN, D. – ČAPISTRÁK, A. 2012. Šľachtenie slovenskej dojenej ovce – druhá etapa zošľachťovacieho programu. In *Slovenský chov*. roč. 17, č. 1, s. 25-27. ISSN 1335-1990.

MARGETÍN, M. – APOLEN, D. – ČAPISTRÁK, A. – KULINOVÁ, K. 2011. Results of improvement program in dairy sheep raised in Slovakia with using of Lacaune and East Friesian breed. In *Możliwości poprawy efektywności chowu owiec i kóz w Polsce w ujęciu regionalnym*. Kraków : Instytut Zootechniki, s. 59. ISBN 978-83-7607-188-6.

MARGETÍN, M. – APOLEN, D. – ČAPISTRÁK, A. – RAFAJOVÁ, M. – RELOVSKÝ, S. – ŠUTÝ, J. 2013. Konsolidácia nového úžitkového typu slovenskej dojenej ovce. In *Výsledky kontroly úžitkovosti oviec a kóz kontrolný rok 2012*. Bratislava : Plemenár-ske služby Slovenskej republiky, š. p. s. 10-12.

MARGETÍN, M. – APOLEN, D. – ČAPISTRÁK, A. – ŠPÁNIK, J. – MARGETÍNOVÁ, J. 2010. Postup šľachtienia syntetickej populácie oviec vytvorenej s použitím plemena lacaune a východofríz-ske. In *Rozvoj metód zlepšovania a efektívnejšieho využívania genofondu zvierat z hľadiska konkurencieschopnosti, kvality produktov a ich zdravotnej bezpečnosti*. Nitra : Centrum vý-skumu živočíšnej výroby Nitra – Ústav chovu a šľachtienia oviec a kóz Trenčianska Teplá, 57 s.

MARGETÍN, M. – BULLOVÁ, M. – ČAPISTRÁK, A. 2004a. Rastové krivky jahniat rôznych geno-typov vytvorených na báze plemena zošľach-tená valaška a cigája. In *Aktuálne problémy riešené v agrokomplexe* [CD]. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, s. 456-461. ISBN 80-8069-488-6.

MARGETÍN, M. – ČAPISTRÁK, A. 1994. Zá-mery v šľachtiteľskom programe chovu oviec, kontrole úžitkovosti a dedičnosti. In: *Pred-poklady efektívneho chovu oviec v súčasnosti*. Stanica : Výskumný ústav živočíšnej výroby, Trenčín : Chov oviec a šľachtenie oviec a kóz, s. 8-19.

MARGETÍN, M. – ČAPISTRÁK, A. – APOLEN, D. 2000a. Program zošľachťovania merinských oviec s použitím plemena lacaune a výcho-dofrízského plemena v šľachtiteľsko-expe-riimentálnych chovoch. In *Chov oviec a kóz*, č. 1-2, s. 24-27. ISSN 1336-4715.

MARGETÍN, M. – ČAPISTRÁK, A. – APOLEN, D. 2000 b. Program zošľachťovania cigájskych oviec s použitím plemena lacaune a výcho-dofrízského plemena v šľachtiteľsko-expe-riimentálnych chovoch. In *Chov oviec a kóz*, č. 1-2, s. 27-30. ISSN 1336-4715.

MARGETÍN, M. – ČAPISTRÁK, A. – APOLEN, D. 2000c. Program zošľachťovania valašských oviec s použitím plemena lacaune a výcho-dofrízského plemena v šľachtiteľsko-expe-riimentálnych chovoch. In *Chov oviec a kóz*, č. 3,

s. 4-7. ISSN 1336-4715.

MARGETÍN, M. – ČAPISTRÁK, A. – APOLEN, D. 2010a. Program zošľachťovania oviec (1.). In *Roľnícke noviny*, 2010-05-05, č. 19, s. 13. ISSN 1335-440X.

MARGETÍN, M. – ČAPISTRÁK, A. – APOLEN, D. 2010 b. Program zošľachťovania oviec (2.). In *Roľnícke noviny*, 2010-05-12, č. 20, s. 13. ISSN 1335-440X.

MARGETÍN, M. – ČAPISTRÁK, A. – APOLEN, D. – RELOVSKÝ, S. – ŠUTÝ, J. – RAFAJOVÁ, M. 2011. Tvorba syntetickej populácie slovenskej dojenej ovce – druhá etapa programu zošľachťova-nia. In *Chov oviec a kóz*. roč. 21, č. 4, s. 6-8. ISSN 1336-4715.

MARGETÍN, M. – ČAPISTRÁK, A. – KALIŠ, M. 1993. Produkcia mlieka cigájskych bahníc a kríženiak s východofrízskym plemenom vo vzťahu k hmotnosti jahniat v odchovej fáze. In *Journal of Farm Animal Science*. Bratislava : Slovak Academic Press, roč. 26, s. 181-188. ISBN 80-88872-02-2.

MARGETÍN, M. – ČAPISTRÁK, A. – ŠPÁNIK, J. 2008. Genofond vhodný pre intenzívnejšie sys-témy chovu. In *Chov vysokoprodukčných*

MARGETÍN, M. – ČAPISTRÁK, A. – ŠPÁNIK, J. – APOLEN, D. – BULLOVÁ, M. 2004. Rastová in-tenzita jahniat pri tvorbe rôznych genotypov plemena cigája. In *Chov hospodárskych zvierat v podmienkach EÚ* [CD]. Nitra : Slovenská poľ-nohospodárska univerzita v Nitre, s. 331 – 337.

MARGETÍN, M. – ČAPISTRÁK, A. – ŠPÁNIK, J. – APOLEN, D. – HYŽOVÁ, A. 1999. Produk-cia, zloženie mlieka a laktáčnej krivky bahníc plemena zošľachtená valaška, lacaune a ich kríženiak v období cicania jahniat. In *Journal of Farm Animal Science*. Bratislava : Slovak Academic Press, roč. 32, s. 111-119. ISBN 80-88872-02-2.

dojných oviec. Nitra : Slovenské cen-

trum poľnohospodárskeho výskumu, Vý-skumný ústav živočíšnej výroby, s. 3-12. ISBN 978-80-88872-90-0.

MARGETÍN, M. – MAKOVICKÝ, P. – MILERSKI, M. – APOLEN, D. – DEBRECÉNI, O. – ORAVCOVÁ, M. 2011. The effect of specialized dairy breeds on udder cistern size in Tsigai crossbreeds. In *Slovak Journal of Animal Science*, roč. 44, č. 4, s. 146-153. ISSN 1337-9984

MARGETÍN, M. – MALÍK, J. – APOLEN, D. – ČA-PISTRÁK, A. 1991. Vplyv rôznych činiteľov na zloženie a produkciu mlieka cigájskych bahníc počas dojenej periódy. In *Živočíšna výroba*. roč. 36, č. 9, s. 805-816.

MARGETÍN, M. – MILERSKI, M. – APOLEN, D. – ČAPISTRÁK, A. – ORAVCOVÁ, M. – DEBRECENI, O. 2013. Relationships between production, quality of milk and udder health status of ewes during machine milking. In *Journal of Central European Agriculture*. roč. 14, č. 1, s. 328-340. ISSN 1332-9049.

MARGETÍN, M. – ORAVCOVÁ, M. – APOLEN, D. – MILERSKI, M. 2012. Genetic parameters for udder traits in Slovak dairy sheep and their crosses with specialized breeds. In *Journal of Life Sciences*. č. 6, s. 454-459. ISSN 1934-7391.

MARGETÍN, M. – ORAVCOVÁ, M. – RAFAJOVÁ, M. – RELOVSKÝ, S. – ŠUTÝ, J. 2012. Genetické hodnotenie oviec na Slovensku. In *Náš chov*, roč. 72, č. 3, s. 40-42. ISSN 0027-8068.

MARGETÍN, M. – RONDA, J. – ČAPISTRÁK, A. 1990. Vek pri vyraďovaní, celoživotná produk-cia vlny a plodnosť bahníc F₁ generácie cigája x východofrízske plemeno. In *Živočíšna výroba*. roč. 35, č. 2, s. 149-157.

MIKUŠ, M., 1985. Morfológické a funkčné vlastnosti vemen a produkcia mlieka kríž-en-cov F₁ generácie bahníc plemena cigája s ba-ranmi východofrízskeho plemena. In *Živočíšna výroba*. roč. 30, s. 481 – 486. □

Tlačová správa Vidiecka žena roka – Líderka 2016

V rámci svetového Dňa vidieckych žien sa konal 15. ročník súťaže Vidiecka žena roka – Líderka 2016. Pod záštitou europoslankyne Jany Žitňanskej a župana trenčianskeho samosprávneho kraja Jaroslava Bašku v spolupráci s partnermi súťaže 14. 10. 2016 v Uhrovci.

Niekedy musíme vynaložiť úsilie, ak chceme ísť cestou dobra a lásky. Ten, kto sa nenechá odradiť počiatočnými ťažkosťami, dočká sa ovocia svojho konania. Dôležitá je voľba. Prvý krok akou cestou sa vydáme.

Výsledky súťaže:

žena – aktivistka: Ing. Ľudmila Eva Kmeťová
žena – politička: Mgr. Zuzana Nebusová
žena – podnikateľka: Ing. Irena Petrusová
žena – remeselníčka: Mária Mizeráková

ŽENA AKTIVISTKA

Ing. Ľudmila Eva Kmeťová,
Košúty, 68 rokov

Vykonáva funkciu predsedníčky ZO Jednoty dôchodcov Slovenska v Košútoch. Členovia tejto organizácie sú veľmi aktívni, pod jej vedením každý mesiac organizujú nejakú akciu či už vzdelávaciu, kultúrnu alebo športovú.

Študuje na Univerzite tretieho veku.

Je členkou miestnej akčnej skupiny „DUD-VÁH“ ako jeden zo zástupcov obce Košúty, aktívne sa zúčastňuje zasadnutí k aktuálnej problematike.

Venuje sa športovo-kultúrnemu a sociálnemu vyžitiu obyvateľov obce Košúty.

Založila športový klub HARMÓNIA, v ktorom pracuje ako cvičiteľka, venuje sa relaxačným cvičeniam a rytmickej gymnastike.

Vlastní preukaz cvičiteľa rytmickej gymnastiky a osvedčenie o absolvovaní kurzu športovej a rekondičnej masáže.

Pod jej vedením sa kolektív mladších a starších žien zúčastnil v roku 2015 ako aktívne cvičenky na XV. Svetovej gymnastrade v Helsinkách.

ŽENA POLITIČKA

Mgr. Zuzana Nebusová,
Spišské Tomášovce, 49 rokov, 2 deti

Je starostkou obce Spišské Tomášovce už 22 rokov. Počas svojho starostovania sa sociálnym prístupom k ľuďom pričínala o zvýšenie životnej úrovne marginalizovanej rómskej komunity, kde je v súčasnosti zlepšený štandard bývania. Komunikácia medzi starostkou a obyvateľmi obce prebieha vždy na priateľskej úrovni. Ako starostka zabezpečuje rozvoj obce predovšetkým individuálnou výstavbou a snahou vytvoriť v obci Spišské Tomášovce priestor pre mladé rodiny.

Okrem starostovania v obci je aktívnou

členkou viacerých združení. Je predsedníčkou Združenia miesta a obcí Spiša, predsedníčkou mikroregionálneho združenia Miloš Spiš, podpredsedníčkou Mikroregiónu Slovenský raj, členkou Rady a Predsedníctva Združenia miest a obcí Slovenska, členkou dozornej rady Podtatranskej vodárenskej spoločnosti. Veľa svojich aktivít v oblasti politiky a angažovanosti na základe svojich poznatkov v regionálnych združeniach a rôznych radách však musela ukončiť z dôvodu pracovnej vyťaženia. Počas svojej funkcie starostky obce vyštudovala vysokú školu a vychovala dve deti. Okrem obce zveľaďuje aj svoju domácnosť. Každá návšteva si okrem priateľskej atmosféry a dobrého pocitu často odnesie aj doma vypestovanú zeleninu alebo zaváraninu, ktorú s láskou osobne pripraví.

ŽENA PODNIKATEĽKA

Ing. Irena Petrusová
konateľka Agrokarpoty, s.r.o.,
Plavnica, 43 rokov, 2 deti

Je uznávanou líderkou v MAS „Horný Šariš – Minčol“, v maximálnej miere podporuje zamestnanie ľudí v poľnohospodárstve – žien v pred dôchodkovom a dôchodkovom veku, ako aj mladých ľudí, študentov žijúcich na vidieku – v obciach Plaveč, Plavnica, Kozelec, Šambron, Hromoš v okrese Stará Ľubovňa, čím zabezpečuje pracovné miesta v regióne a snaží sa, aby slovenský vidiek prežil.

Vytvára možnosť realizácie exkurzií a odborných praxí vo výrobných podmienkach – pestovanie a spracovanie liečivých rastlín z domácej produkcie.

Vytvára priestor pre riešenie diplomových prác študentov SPU v Nitre, UVLFM v Košiciach a Farmaceutickej fakulty UK v Bratislave,

Podieľa sa na vývoji a inovácii zdraviu prospešných produktov – originálnych bylinných čajov a prípravkov z liečivých rastlín z ekologicky čistého prostredia Pienin a Zamaguria, ktoré patria k najobľúbenejším produktom na slovenskom i českom trhu. Výrobky majú certifikáty Bio-Naturalis, Značka kvalita SK-Gold, ISO SGS 22000,

ŽENA REMESLNÍČKA

Mária Mizeráková,
dôchodkyňa Pobeďim, 66 rokov, 2 deti

V roku 1995 začala učiť v Mestskom kultúrnom stredisku v Novom Meste nad Váhom zák-

lady paličkovanej čipky. Ďalší kurz bol pre pokročilých. Každoročne sa tieto kurzy opakovali.

V tomto roku dostala pozvanie na založenie prvého ročníka Festivalu Slovenskej paličkovanej čipky od Mgr. Kostelníka z Prešova. V roku 2004 bola spoluzakladateľkou Cechu čipkárov Slovenska so sídlom v Novom Meste nad Váhom, kde je cechmajsterkou.

Od tohto roku je vedúcou rómskeho súboru Romalo Kellen z Pobeďima s ktorým sa zúčastnila na dvoch ročníkoch Folklórneho festivalu v Nových Zámkoch.

Od roku 2009 pracuje v združení Tradičné umelecké remeslá. Dvadsať rokov účinkovala vo folklórnom súbore Pobeďimčan.

MIMORIADNE OCENENIE ŽENA AKTIVISTKA

Eva Kurjaková,
Zubrohlava,
dôchodkyňa, vek 69 rokov, 4 deti

Starostka obce 1994 – 2002, spoluzakladateľka združenia obcí Babia hora a prvá predsedníčka, založila OZ Plátenník, vydala Slovník obce Zubrohlava a ostatných plátenníckych obcí, organizovala rôzne výstavy ručných prác, vydala Povesti spod Babej hory /2008/, povesti spod Pilska /2010/, Príhody a povesti Bielej Oravy /2013/, Založila spevácku skupinu Plátenník, zostavovala scenáre, organizovala súťažné výstavy Betlehemy Babej hory v rokoch 2012 – 2015

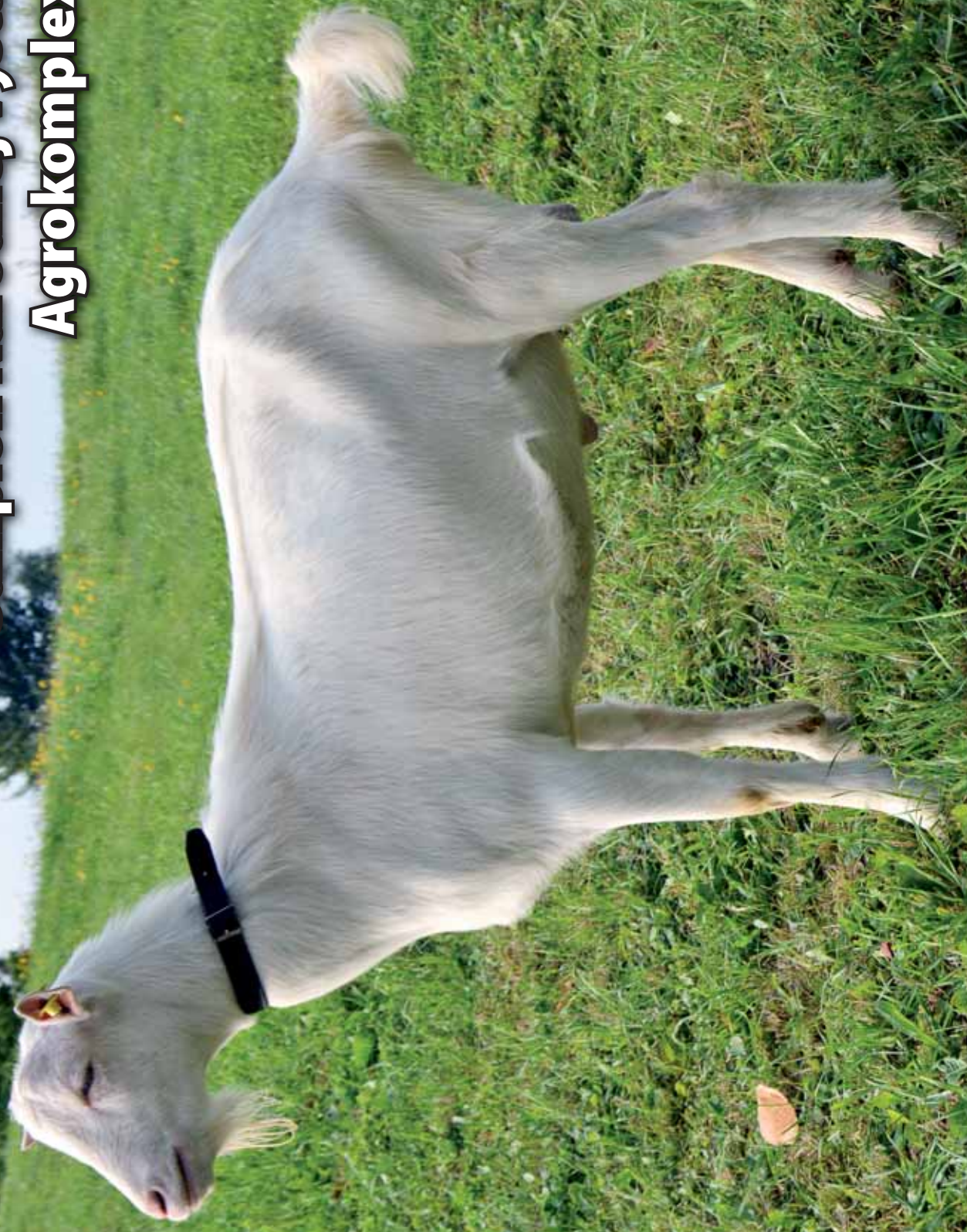
Víťazky boli odmenené vecnými cenami, víkendovými pobytmi pre 2 osoby a pani Jana Žitňanská ich pozvala do Štrasburgu.

V Uhrovci 14.októbra 2016

**VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU**

Šampión Národnej výstavy HZ Agrokomplex 2016

Chovateľ Ing. Jozef Kováč, biela koza krátkosrstá, línia CURT

Foto: Slovenský Chov®

Šampión Národnej výstavy HZ Agrokomplex 2016

Chovateľ PD Mošovce, cigája, línia KAMENDIN

Foto: Slovenský Chov®